

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ТРГОВИНЕ,
ТУРИЗМА И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈА

Број: 332-02-565/2022-08
Датум: 20.07.2022. године
Немањина 22-26
Београд

**ПРЕДЛОГ ЗА ПРОГЛАШЕЊЕ ТУРИСТИЧКОГ ПРОСТОРА
„АРХЕОЛОШКО НАЛАЗИШТЕ БЕЛО БРДО У ВИНЧИ”**

Назив туристичког простора

Туристички простор „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи”.

Опис туристичког простора

Туристички простор „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи” налази се на територији града Београда, у оквиру К.О. Винча и К.О. Ритопек, које припадају градској општини Гроцка. Туристички простор се налази у северном делу Републике Србије, на координатама: 44.761944° СГШ и 20.623056° ИГД. Од географског средишта Србије (село Надрље на источним странама Гледићких планина) удаљен је 120 km. Централни део туристичког простора, Археолошки локалитет „Бело брдо” налази се на десној обали Дунава, 14 km од развођа Саве и Дунава. Смештен је на високој лесној тераси са kotaма терена од 84,0-87 mпv.

Површина: Укупна површина Туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи” износи 2.707.475 m².

Опис и графички приказ граница

Граница туристичког простора почиње на северу од тачке спајања к.п. 2748 и 582/2 на обали Дунава и наставља према западу спољном границом к.п. бр. 582/2, 582/1, пресеца к.п. 2673, до к.п. 583/3, наставља спољном границом к.п. 583/3, 584/4, 587/3, 587/2, 590/3, 590/2, 591/3, пресеца к.п. 2670/2, наставља спољном границом к.п. 591/2, 193/101, пресеца к.п. 193/1, до к.п. 594, затим према југу спољном границом к.п. 594, 713/2, 193/1, 193/119, 193/143, пресеца к.п. 2690 до к.п. 756/17, наставља спољном границом к.п. 756/17, 2674/3, 768/5, 768/36, 768/5, 768/37, пресеца к.п. 2725/1 до к.п. 1923, наставља спољном границом к.п.

1923, 1922, 1925/1, 1925/2, 1926/1, 1927/1 1928/2, пресеца к.п. 2727, до к.п. 1933/1, наставља спољном границом к.п. 1933/1, пресеца к.п. 1933/5 и к.п. 2696/1 до к.п. 1954/1, наставља спољном границом к.п. 1954/1, 1954/5, 1954/3, 1954/4, 1956/5, 1956/4, 1956/3, 1956/1, пресеца к.п. 2722, наставља спољном границом к.п. 2722, 1876/94, 1867/95, пресеца к.п. 1864, наставља спољном границом к.п. 1863/10, 1863/19, 1863/18, 1960/1, 1960/11, 1960/12, 1960/10, 1965/2, 1965/4, пресеца к.п. 2729/1, наставља спољном границом к.п. 2729/1, 2733, пресеца к.п. 2696/1 у правцу к.п. 2066/1, наставља спољном границом к.п. 2696/1, 2732/3, 2732/2, 2029/3, 2029/2, 2028/1, 2287/1, 2287/2, 2288/7, 2288/2, 2288/4, 2288/3, наставља према истоку границом К.О. Винча до к.п. 2028/96 у К.О. Винча, пресеца к.п. 2746/1 до к.п. 44/4 у К.О.Ритопек, наставља спољном границом к.п. 44/4,44/1, 43/1, 43/2, 43/6. 43/5. 43/ 8, 43/4, пресеца к.п. 2746/1 до тремеђе К.О. Винча и КО Ритопек у ГО Гроцка и КО Иваново у Граду Панчеву, наставља према северу границом К.О. Винча средином реке Дунав до полазне тачке.

Слика 1. – Графички приказ граница туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи”

Извор: Студија оправданости туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи”, Horwath NTL

Циљеви проглашења туристичког простора

Основни циљ проглашења туристичког простора је стварање одговарајућих услова за уређење, коришћење и заштиту туристичког простора, који због својих карактеристика, вредности и приоритетне туристичке намене захтева посебан режим организације.

Општи циљеви проглашење туристичког простора су:

- Стварање услова за одрживи развој и наставак комплексних активности заштите, чувања и истраживања археолошког наслеђа;
- Трансформација постојећег простора у социјално, културно, економски одржив и атрактиван туристички простор, са новим културним и туристичким идентитетом;
- Очување, ревитализација и валоризација културног наслеђа;
- Унапређење и заштита предела и пејзажних вредности;
- Изградња система организације, уређења, коришћења и заштите туристичког простора.

Посебан циљ проглашења туристичког простора је ефикасно управљање одрживим развојем које се обезбеђује:

- Координацијом и интегрисањем планског основа – општих стратегија, просторног, секторског и планског основа у контексту дугорочног очувања и заштите животне средине и техничке документације;
- Мултисекторским приступом, односно комбинацијом мера и инструмената разних политика према планским одлукама, тематским областима и конкретним развојним проблемима;
- Истраживачком, програмском и институционално-организационом подршком и информационим, мониторинг и контролним системима;
- Информисањем и кооперацијом, односно информисањем и успостављањем партнерства/сарадње на релацијама јавни - приватни сектор, државне - независне институције и организације, управљач – становништво, интересне и циљне групе.

Проглашење Туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо” допринеће да ово подручје које обилује атрактивношћу и садржајима, постане значајна туристичка дестинација, као и репрезент бриге друштва о вредној културној баштини и богатој ресурсној туристичкој основи.

Кључне туристичке атракције

Туризам путем конверзијске функције, природне и културне елементе простора претвара у туристичке атракције које генеришу одређени туристички промет.

Према атрактивним својствима на ширем подручју Винче издвајају се Археолошко налазиште „Бело брдо” и река Дунав. Према генетској класификацији ова врста ресурса спада у антропогене (Археолошки локалитет) и природне (Дунав) ресурсе, који према атрактивним својствима могу да се валоризују као комплексни или комплементарни.

Део Археолошког налазишта „Бело брдо” у Винчи заштићен је решењем Завода за заштиту споменика културе Београда број 653/5 од 10. новембра 1965. године, а одлуком Народне скупштине СР Србије број 29 од 29. марта 1979, утврђен је под називом „Винча – локалитет Бели брег” за културно добро од изузетног значаја („Службени гласник СРС”, бр. 14/79 и 30/89).

Поред културне и научно-истраживачке функције, Археолошко налазиште „Бело брдо” има и туристичку функцију која се огледа у организацији посета и интерпретацији најзначајнијих археолошких и културолошких особености винчанске културе.

Подаци о власништву и попис катастарских парцела

КО Винча

- катастарске парцеле Врста права – СВОЈИНА, Облик својине – ДРЖАВНА РС:

2748, 582/2, 582/1, 583/1, 585/1, 585/2, 585/3, 587/1, 587/3, 587/2, 590/3, 590/3, 590/4, 590/1, 592/1, 592/2, 593/3, 594, 594/4, 595/5, 2670/2, 591/1, 591/2, 591/3, 591/4, 591/5, 591/6, 193/101, 193/102, 193/103, 193/104, 193/1, 583/2, 585/4, 585/5, 585/6, 586/1, 586/2, 586/3, 593/1, 593/2, 193/105, 193/108, 765/1, 765/2, 766/1, 766/2, 766/3, 766/4, 766/5, 766/6, 766/7, 764/1, 764/2, 764/3, 764/4, 764/5, 193/106, 193/109, 763/1, 763/2, 763/3, 763/4, 763/5, 763/6, 763/7, 763/8, 193/110, 193/111, 193/112, 193/114, 193/145, 193/160, 761/1, 761/2, 761/3, 761/4, 761/5, 761/6, 767/1, 767/2, 767/3, 767/4, 767/5, 767/6, 767/7, 760/1, 760/2, 760/3, 760/4, 760/5, 760/6, 760/7, 193/113, 193/116, 193/117, 193/1, 193/115, 193/120, 193/121, 193/122, 193/118, 193/123, 193/124, 193/128, 193/129, 193/130, 193/131, 193/125, 193/132, 193/133, 193/134, 193/135, 193/136, 193/1, 193/119, 193/141, 193/143, 193/1, 193/142, 193/1, 193/147, 193/164, 193/165, 193/126, 193/139, 193/140, 193/166, 759/1, 759/2, 759/3, 759/4, 759/5, 759/6, 758/1, 758/2, 758/3, 758/4, 758/5, 758/6, 758/7, 758/8, 758/9, 757/1, 757/2, 773/1, 773/2, 773/3, 773/4, 772/1, 772/2, 772/3, 772/4, 772/5, 772/6, 771/1, 771/2, 770/1, 770/2, 768/2, 768/3, 768/4, 768/5, 768/8, 768/17, 768/7, 768/36, 768/37, 1923, 1924/3, 1924/4, 1928/5, 1992/2, 1993/3, 2017/5, 2017/7, 2017/6, 2019/2, 2070/4, 2070/2, 2070/3, 2670 (део), 2725/2 (део),

- катастарске парцеле Врста права – СВОЈИНА, Облик својине – ЈАВНА СВОЈИНА:

1864 (део), 2673, 768/1, 2674/3, 2673, 2690, 2691/6, 2691/2, 2691/3, 2691/4, 2691/1, 2728, 2691/1, 2020, 2021, 2022, 2691/5, 2023/4, 2023/3, 2023/2, 2023/1, 2016/1, 2025/2, 2025/1, 2730, 2070/1, 2731, 2691/8, 2691/7, 2691/9, 2047/2, 2048/1, 2048/2, 2027/2, 2027/4, 2026/6, 2026/5, 2026/4, 2722, 2732, 2028/45,

- катастарске парцеле Врста права – СВОЈИНА, Облик својине – ПРИВАТНА:

769, 1924/1, 1924/2, 1925/1, 1925/2, 1926/1, 1926/2, 1927/1, 1927/2, 1928/1, 1928/2, 1928/3, 1928/4, 1919/1, 1929/2, 1929/3, 1929, 1929/5, 1932/1, 1932/2, 1932/3, 1932/4, 1930/1, 1930/2, 1930/3, 1930/4, 1930/5, 1930/6, 1930/7, 1931/1, 1931/2, 1931/3, 1983, 1984/1, 1984/2, 1984,3, 1985/1, 1985/2, 1985/3, 1985/5, 1986/1, 1986/2, 1986/3, 1986/4, 1986/6, 1986/7, 1986/8, 1986/9, 1987, 1988, 1989/1, 1989/2, 1990/1, 1990/2, 1991, 1992/1, 1993/1, 2017/1, 2017/2, 2017/3,

2017/4, 2019/1, 2018/1, 2018/2, 2018/3, 2018/4, 2014, 2016/3, 2016/2, 2015, 2013/1, 2013/2, 2013/3, 2013/4, 2013/5, 2013/6, 2057/1, 2057/2, 2057/3, 2057/4, 2057/5, 2057/6, 2058/1, 2058/2, 2058/3, 2058/4, 2058/5, 2059/1, 2059/2, 2059/3, 2059/4, 2059/5, 2061/1, 2061/2, 2061/3, 2060/1, 2060/2, 2060/3, 2060/4, 2062/1, 2062/2, 2062/3, 2062/4, 2063/1, 2063/2, 2064/1, 2064/2, 2065/1, 2065/2, 2066/1, 2066/2, 2066/3, 2066/4, 2066/5, 2066/6, 2067, 2068/1, 2068/2, 2069/1, 2069/2, 2069/3, 2069/4, 2-69/5, 2069/6, 2056/20, 2056/21, 2056/16, 2056/23, 2056/25, 2056/27, 2056/29, 2056/31, 2056/22, 2056/14, 2056/18, 2056/24, 2056/5, 2056/13, 2056/26, 2056/2, 2056/3, 2056/, 2056/19, 2056/9, 2056/28, 2056/30, 2056/12, 2056/8, 2056/7, 2055/1, 2055/2, 2053/1, 2053/2, 2054/3, 2054/4, 2054/5, 2054/6, 2051/1, 2051/4, 2051/5, 2051/6, 2051/7, 2052, 2050/1, 2050/2, 2049/1, 2049/3, 2049/4, 2046/5, 2046/4, 2046/3, 2046/2, 2047/1, 2047/3, 2027/1, 2027/3, 2026/1, 2026/2, 2026/3, 1931/1, 1931/2, 1931/3, 1954/1, 1954/2, 1954/3, 1954/4, 1954/5, 1955/1, 1955/2, 1955/3, 1955/4, 1957/1, 1957/2, 1957/3, 1957/4, 1957/5, 1957/6, 1957/7, 1957/8, 1957/11, 1957/13, 1957/14, 1957/16, 1957/17, 1957/18, 1957/19, 1957/20, 1957/21, 1957/22, 1957/23, 1956/1, 1956/2, 1956/3, 1956/4, 1956/5, 1980/1, 1980/2, 1980/3, 1980/4, 1981, 1958, 1959/1, 1959/2, 1959/3, 1977, 1978, 1979/1, 1979/2, 1982/1, 1982/2, 1982/3, 1975/1, 1975/2, 1975/4, 1975/5, 1974/1, 1974/2, 1973/1, 1973/2, 1972/1, 1972/2, 1972/3, 1972/4, 1972/5, 1972/6, 1972/7, 1972/8, 1972/9, 1972/10, 1972/11, 1972/12, 1996/1, 1996/2, 1996/3, 1995/1, 1995/3, 1995/4, 1994/1, 1994/2, 2000, 1999/1, 1999/2, 1998, 1997/1, 1997/2, 1969, 1970/1, 1970/2, 1971, 1867/94, 1867/95, 1863/10, 1863/19, 1863/18, 1960/1, 1960/5, 1960/6, 1960/7, 1960/8, 1960/9, 1960/10, 1960/11, 1960/12, 1966/1, 1966/2, 1067/1, 1067/2, 1968/1, 1968/2, 1965/3, 1965/4, 2012, 2011/1, 2011/2, 2011/3, 2010/1, 2010/2, 2010/3, 2010/4, 2009/1, 2009/2, 2009/3, 2008, 2007/1, 2007/2, 2007/3, 2007/4, 2006/1, 2006/2, 2006/3, 2006/4, 2006/5, 2005/1, 2005/2, 2005/3, 2098/3, 2098/4, 2098/5, 2098/6, 2098/7, 2004, 2003/1, 2003/2, 2003/3, 2003/4, 2003/5, 2003/6, 2003/7, 2003/8, 2003/9, 2003/10, 2003/11, 2003/12, 2003/13, 2003/14, 2002/1, 2002/2, 2098/1, 2098/2, 2099/1, 2099/2, 2099/3, 2100, 2097/1, 2097/2, 2097/3, 2102/1, 2102/2, 2102/3, 2102/4, 2101, 2096/1, 2096/2, 2096/3, 2096/4, 2103/1, 2103/2, 2103/3, 2103/4, 2104/1, 2104/2, 2105/1, 2105/2, 2105/3, 2288/1, 2288/2, 2208/3, 2208/4, 2288/5, 2288/6, 2208/7, 2208/8, 2287/1, 2287/22028/1, 2028/27, 2028/115, 2028/83, 2028/116, 2028/117, 2028/118, 2028/119, 2028/3, 2028/2, 2028/108, 2028/107, 2028/106, 2028/78, 2028/29, 2028/28, 2028/82, 2028/80, 2028/79, 2028/81, 2028/4, 2028/17, 2028/105, 2028/104, 2028/31, 2028/30, 2028/5, 2028/18, 2028/103, 2028/32, 2028/33, 2028/102, 2028/101, 2028/109, 2028/110, 2028/6, 2028/49, 2028/50, 2028/51, 2028/11, 2028/55, 2028/20, 2028/100, 2028/99, 2028/34, 2028/52, 2028/53, 2028/54, 2028/56, 2028/98, 2028/97, 2028/111, 2028/21, 2028/73, 2028/72, 2028/12, 2028/37, 2028/36, 2028/22, 2028/35, 2028/84, 2028/85, 2028/23, 2028/86, 2028/24, 2028/25, 2028/,2028/93, 2028/94, 2028/95, 2028/96, 2028/92, 2028/89, 2028/88, 2028/71, 2028/87, 2028/90, 2028/91, 2028/70, 2028/69, 2028/61, 2028/63, 2028/75, 2028/13, 2028/74, 2028/62, 2028/47, 2028/48, 2028/14, 2028/77, 2028/120, 2028/16, 2028/65, 2028/76, 2028/66, 2028/67, 2028/68, 2028/26, 2028/64, 2028/56, 2028/44, 2028/43, 2028/39, 2028/60, 2028/57, 2028/59, 2028/38, 2028/40, 2028/10, 2028/125, 2028/123, 2028/7, 2028/42, 2028/128, 2028/127, 2028/126, 2028/124, 2028/122, 2028/121, 2045/1, 2045/51, 2045/50, /,2045/28, 2045/8, 2045/21, 2045/23, 2045/11, 2045/30, 2045/32, 2045/10, 2045/9, 2045/29, 2045/48, 2045/49, 2045/47, 2045/46, 2045/4, 2045/22, 2045/3, 2045/19, 2045/7, 2045/6, 2045/42, 2045/40, 2045/41, 2045/43, 2045/39, 2045/38, 2045/35, 2045/37, 2045/34, 2045/36, 2045/13, 2045/14, 2045/27, 2045/26, 2045/24, 2044/1, 2044/4, 2044/6, 2044/7, 2044/8, 2044/9, 2044/10, 2044/11, 2044/12, 2044/13, 2044/14, 2043/3, 2043/5, 2043/7, 2043/8, 2043/9, 2043/10, 2043/11, 2043/12, 2043/13, 2043/14, 2042/1, 2042/3,

2042/4, 2042/5, 2042/6, 2042/7, 2041/1, 2041/2, 2041/3, 2041/5, 2041/6, 2041/7, 2041/8, 2041/9, 2041/10, 2041/11, 2040/2, 2038, 2039/2, 2040/5, 2040/8, 2040/10, 2040/2, 2038, 2039/3, 2039/4, 2039/5, 2040/6, 2040/7, 2040/9, 2040/11, 2037, 2034/2, 2033/1, 2033/2, 2034/1, 2032/2, 2035/2, 2036/2, 2036/1, 2035/1, 2032/3, 2032/4, 2031/2, 2031/3, 2031/4, 2031/5, 2031/6, 2030/1, 2030/2, 2030/4, 2030/5, 2030/6, 2030/7, 2030/8, 2029/1, 2029/2, 2029/3, 2029/4, 2049/1, 2049/3.

КО Ритопек

- катастарске парцеле Врста права – СВОЈИНА, Облик својине – ДРЖАВНА РС: 44/2, 44/3, 44/4, 43/3, 43/4, 43/5, 43/7, 43/8.

- катастарске парцеле Врста права – СВОЈИНА, Облик својине – ПРИВАТНА: 44/1, 43/1, 43/2, 43/6.

Обавезе у погледу развоја туризма и других облика коришћења простора

Разматрањем стратешких развојних докумената у области туризма и културе уочава се хомогеност у приступу развоја културног туризма. Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025 као кључне туристичке ресурсне и атракцијске вредности на подручју Београда издваја: културно-историјско наслеђе, туристичко-географски положај, реке Дунав и Саву, као и разне антропогене вредности и природна добра.

Стратегија развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. године одређује оквире развоја културног туризма на богатству материјалног и нематеријалног културног наслеђа и савремене културе, кроз развој конкурентних и атрактивних (културно-туристичких) производа.

Као један од модалитета развоја културног туризма у оба стратешка документа наглашава се важност изградње културних рута у циљу повећања туристичког промета на културним локалитетима и културним садржајима на локалном нивоу.

Подручје Винче, захваљујући свом географском положају налази се у домету најзначајнијих туристичких итинерера у Србији, како на копненим, тако и на воденим саобраћајним правцима. Иако је културни туризам приоритетна туристичка активност у развојним документима непосредног подручја, обзиром на потребу интегралног развоја туризма и комплементарних делатности неопходно је сагледати могућности валоризације целокупне ресурсне основе.

На потребу комплексне валоризације простора указују и планска документа која дају смернице за развој туризма, других делатности, предела, насеља и инфраструктуре подручја.

У Просторном плану Републике Србије основни циљеви развоја и заштите културног наслеђа подразумевају артикулисање културног наслеђа као развојног ресурса. План сагледава културно наслеђе Дунавског коридора као потенцијал за успостављање квалитетније међународне сарадње и за развој културног туризма. У том смислу, археолошко налазиште „Бело брдо” наведено је у систематизацији културних добара која је део Плана.

Просторним планом подручја посебне намене међународног водног пута Е 80 – Дунав, стварање регионалног идентитета на бази очувања, заштите и туристичке валоризације културног наслеђа Подунавља је утврђено као циљ заштите непокретних културних добара.

Просторним планом подручја посебне намене археолошки локалитет „Бело брдо” утврђени су оквири развоја простора са циљем да се трансформацијом и комплетном реконструкцијом, од данас запуштеног простора, створи просторно интегрисан, социјално прихватљив и економски одржив савремени градски центар и елитни део града са снажним и новим културним и туристичким идентитетом.

Постављени циљ интегрише обавезе у погледу развоја туризма и других облика коришћења простора који су постављени у планским документима ширег подручја Београда.

Подручје археолошког налазишта Бело брдо налази се у зони која је означена као културни пејзаж. Зона обухвата подручје тока реке Дунав (лева и десна обала) на потезу од почетка насеља Винча, Гроцку као и Грочанску аду.

Део простора који је предмет израде мастер плана (од 1147 до 1145 km обале Дунава) припада међународном еколошком коридору ИБА „Ушће Саве у Дунав” - РС017БА. Еколошки коридор обухвата ушће Саве у Дунав (10 km) и 39 km тока Дунава са приобаљем (од 1184 до 1145 km), укупне површине 9.808 ha. Значај подручја је у особеним алувијалним стаништима уз две велике реке, са бројним острвима, рукавцима и мртвајама.

Концепт развоја туристичког простора је условљен и Генералним урбанистички планом Београда којим је за подручје Винче предвиђено планирање додатних смештајних капацитета „код археолошког налазишта Винча на десној обали Дунава и на другим комерцијалним површинама, посебно у централној и у периферној зони (на ободу заштићених целина)”.

Имајући у виду наведена документа у даљем туристичком развоју неопходно је створити услове за комплексну валоризацију естетских, културних, научних и економских вредности археолошког локалитета, приобаља и реке Дунав, културног предела као и стварање услова за развој рекреативних активности.

Комплексна валоризација простора и стварање дестинације са више полова развоја условљено је одрживим управљањем привредним, економским, туристичким, рекреативним и другим активностима као и културним вредностима. На овај начин се појачава инвестициони потенцијал локације на којој се употребом разних логистичких подршки, модернизацијом урбане структуре, уклапањем нових архитектонских форми, флексибилнијих, али хармонично повезаних са културним наслеђем знатно више може учинити на очувању културних добара, чије вредности би се у својој аутентичности могле пренети будућим генерацијама.

Наведене обавезе у погледу развоја туризма и других облика коришћења простора намећу потребу да се туристички простор Винча сагледа као комплексна, полинуклеарна целина са половима развоја који би обухватили археолошки локалитет, реку Дунав, приобаље са делом еколошког коридора, делове културног пејзажа и делове насеља Винча.

Карактеристике, вредности, утврђени приоритети развоја у развојним и планским документима али и повратна трансформација предела условљавају потребу да се за туристички простор Винча утврди посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите.

Назив и седиште субјекта коме се поверава управљање туристичким простором

У складу са одредбама Закона о туризму („Службени гласник РС”, бр. 17/2019), Правилника о начину израде планских докумената („Службени гласник РС”, бр. 58/2011), као и Студије оправданости за проглашење туристичког простора, у складу са препорукама Стратегијског мастер плана развоја туризма Београда за подручје ТП „Винча”, препоручен је механизам управљања развојем туристичког простора, а који суштински користи институт формалног проглашења туристичког простора и именовања управљача, на основу релевантних одредби Закона о туризму.

Кључна сврха успостављања управљача туристичким простором је да осигура резервацију простора за даља археолошка истраживања и валоризацију богатог културно-историјског наслеђа у простору, али и да обезбеди услове за синергетски, контролисан развој и дугорочну одрживост археолошког налазишта „Бело брдо” у Винчи као туристичког простора, у складу са препорукама Стратегијског мастер плана развоја туризма за предметно подручје.

Ово заправо значи да управљач туристичким простором врши три кључне пословне функције, уређене чланом 19. Закона о туризму Републике Србије, („Службени гласник РС”, бр. 17/2019):

- Он је главни организатор и координатор активности у вези са туристичком валоризацијом културно-историјског наслеђа у оквиру туристичког простора, у сарадњи и у складу са условима и препорукама надлежних институција и органа, како је то уређено Законом о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/2011 - др. закони, 99/2011 - др. закон, 6/2020 - др. закон и 35/2021 - др. закон) у целини, а посебно члановима 99-110;
- Он је централни развојни ентитет туристичког простора – дефинише и реализује развојне пројекте у сарадњи са кључним интересним субјектима;
- Он је главни координатор и контролор спровођења активности у одрживом функционисању дестинације, њеној промоцији и постизању благостања за све научно истраживачке и пословне субјекте, као и за становништво у оквиру туристичког простора уопште.

Седиште управљача туристичким простором биће на територији града Београда.

Подаци о туристичким ресурсима и туристичким атракцијама туристичког простора

Методолошки оквир за анализу туристичких ресурса и туристичке атракцијске основе је функционално структурирање туристичке ресурсне основе, које подразумева разврставање

туристичких ресурса на основне туристичке ресурсе (туристичке атракције), остале непосредне туристичке ресурсе и посредне туристичке ресурсе.

Туристичке атракције сврстане су у следеће одреднице:

1. Рељеф
2. Клима
3. Вода
4. Биљни и животињски свет
5. Заштићена природна добра
6. Заштићена културно-историјско наслеђе
7. Знамените личности и историјски догађаји
8. Манифестације
9. Културне и верске установе
10. Туристичке стазе и путеви

1. Рељеф

Изразити морфолошки облици и њихово разграничење великом реком, стварају повољне услове за формирање атрактивног пејзажа, као слике простора. Винча припада падинском делу десне обале Дунава, која се налази на споју Панонске низије и шумадијског побрђа. Терен који припада катастарском подручју Винче је разуђен, брежуљкаст, са kotaма до 300 mпv. Најближе узвишење у зони археолошког локалитета је Страна са котом од 205 mпv. Падине ка Дунаву су већим делом блажег пада, а често се спуштају и терасасто. Стране су знатно еродирани, па су на њима честе појаве урвина и клизишта. Археолошки локалитет „Бело брдо” представља прву речну терасу Болечице, са благим нагибом према овој реци. Изнад овог дела уздижу се две терасе, које надвисује продужени брежуљак Страна. У оквиру локације археолошког налазишта уочавају се морфолошки облици некадашњег умиреног клизишта. Од некадашњег клизишта недостаје део који је еродирао у Дунав, док још није постојала обалоутврда. Доминантни морфолошки облик на предметној локацији је вертикални одсек висине 5-10 m који је некада чинио саму обалу Дунава. Вертикални одсек је делимично формиран и при археолошким откопавањима.

Након изградње хидроелектране "Ђердап I" и подизања нивоа Дунава, изграђена је камено бетонска обалоутврда, која је реку Дунав одбила од вертикалног одсека, тако да у садашњим условима нема разорног дејства речне ерозије на вертикални одсек.

У односу према околним морфолошким облицима: планинама Авали и Космају, реци Дунав, банатској равници - туристичко подручје Винче има елементе равничарско, широко котлинског и планинског контактеног подручја. Сличан положај у Србији имају бања Сланкамен, Петроварадин, Сремски Карловци, делови Београда и др.

Морфолошки облици окружења, предеоне карактеристике, издвојеност приобалног подручја и грандиозност речног тока Дунава, стварали су претпоставке за обликовање пејзажа са непоновљивим визуелним доживљајем. Посебна вредност предела је археолошко налазиште „Бело брдо” у чијем су пресеку културних слојева, видљивим са обале, могли да се прате формирање, развој и настајање насеља у периоду од близу 7.500 година. У контексту реке, и брежуљкастог залеђа, шире подручје је имало визуелни идентитет и посебне пејзажне вредности, као и све карактеристике историјског културног предела.

Међутим, антропогени утицај на морфолошку структуру и ерозионни процеси условили су читав низ ограничења туристичког развоја. Она се огледају у нарушавању естетике пејзажа антропогеним утицајима, посебно непланском изградњом насеобинских структура, ширењем у простору, размештајем и мешањем привредних и стамбених функција и посебно неуређеном депонијом. Услед планске пренамене површина, дошло је до губитка богате мреже живица малих обрадивих површина, као препознатљивог карактера предела. Падине са природном вегетацијом у непосредном приобаљу Дунава, већим делом су знатно деформисане и моделоване процесима клизања. Због ниске коте обале - Дунав плављењем угрожава и археолошко налазиште. Утицајем ерозије узроковане клизиштем, климатским променама и вегетацијом, археолошки профили висине до 10m у константном су одроњавању. Археолошки слојеви на парцелама које су у приватном власништву угрожени су бесправном изградњом, као и отицањем отпадних вода услед недостатка уређене канализационе и атмосферске мреже.

Клизишта терена ограничавају планирање и развој већих туристичких инфраструктурних и супраструктурних објеката у простору.

Окупираност пејзажа не омогућава перцепцију простора и разумевање карактеристика рељефне структуре. Ограничење представља и избор врста за озелењавање заштићеног културног добра и непосредне околине због условљене дубине земљишног супстрата.

У комбинацији са карактеристикама рељефа, осетљива грађа терена представља ограничавајући фактор за развој туристичких инфраструктурних и супраструктурних објеката и интервенције које би пореметиле условљену стабилност простора. У избору објеката рекреације неопходно је планирати лаке туристичке инфраструктурне објекте и садржаје, са одговарајућом организацијом простора која би омогућила равномерну распоређеност корисника.

Узимајући у обзир рељефне карактеристике и структуру насеља, за организацију туристичких и уопште доколичарских активности могу се издвојити следеће просторне целине.

- Прва се односи на археолошко налазиште, које се простире на 11,77 ha површине.
- Друга изразита просторна целина, са могућностима за планирање туристичке рекреације је шири појас уз реку Болечицу, до њеног ушћа у Дунав. Овај простор је дужине око 650 m и просечне ширине око 150 m.
- Трећа просторна целина је обални појас уз Дунав, дужине око 3 km.
- Четврта просторна целина је алувијална равна уз Дунав, северно од археолошког налазишта, површине око 50 ha.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
Рељеф	Национални	<ul style="list-style-type: none"> • спортска рекреација • доколичарска едукација • возња бициклом • пешачење • јахање • разгледање • доживљај предела • општа стручно научна едукација

2. Клима

Температура ваздуха

Средње месечне температуре се крећу у интервалу од 0,0°C у јануару до 22,1°C у јулу. Током летњих месеци јављају се дани са температурама изнад 35°C (летње жеге), као и тропске ноћи (са температурама изнад 20°C) од јуна до августа. Подаци указују на повољне климатске прилике током целе године, зими нема великог броја дана са јаким мразом, а лета су умерено топла.

У јулу и августу број дана са дневном температуром изнад 30°C је просечно 11.

Највећи број мразних дана је у јануару, просечно 20,4.

Сунчево зрачење – инсолација

Годишња сума осунчавања износи просечно 2.084,4 сата, при чему су највеће средње вредности у јулу 295,6 сати, а најмање у децембру 63,8 сати. Максимална месечна сума осунчавања забележена је у месецу јулу и износи 395,5 сата, а најмања 7,1 сати у децембру, док је годишњи максимум 2.436,6 сати, а минимум 446,7 сати.

Влажност ваздуха

Средње месечне вредности релативне влажности се крећу у интервалу од 63% (април и јул) до 82% (децембар). Просечне сатне вредности релативне влажности преко 80% се јављају у децембру и јануару у скоро свим сатима, а у осталим месецима током ноћи и у раним јутарњим часовима.

Облачност, појава магле и смога

Средња вредност облачних дана опада од зимских ка летњим месецима и поново расте, па се тако највећи средњи број облачних дана јавља у децембру 16,4 дана (максимум 28 дана), а најмањи у јулу 3,5 дана. Током лета, дани са најмањом облачношћу се поклапају са данима у којима се појављује суша, летња жега и тропски дани. Највећи број ведрих дана је у августу 11,4, а минимални у децембру 2,2 дана.

Највећи средњи месечни број дана са маглом је у периоду од новембра до јануара са максимумом у децембру 8,8 дана. Максимални број дана са маглом забележен је у новембру и износи 26 дана.

Падавине

Годишњи ток падавина има претежне карактеристике континенталног типа, са максимумом у јуну, а у годишњем току падавина запажају се два максимума и два минимума.

Највећи број дана са падавинама је у априлу, јуну и децембру, укупно их је 139, од тога 38 са снегом.

Просечна годишња количина падавина износи 670,2 l/m, са средњим максимумом у јуну 86,4 l/m и минимумом у фебруару 38,4 l/m. Највећи број дана са снежним покривачем је у јануару 15,5 дана.

Ветар

Југоисточни ветар дува током целе године (са максимумом у септембру и током зиме, а минимумом у јуну и јулу), док северозападни ветар дува најчешће у летњим месецима.

Југоисточни ветар достиже највеће брзине у зимским месецима, а северозападни у марту и априлу. Најхладнији ветрови зими су северни и североисточни ветрови, а најтоплији су из јужног квадранта у свим преосталим сезонама. Током пролећа су најхладнији северни и северозападни ветрови а лети западни. Ветрови из северног квадранта повећавају влажност, док је из јужног смањују. Тишине су ретке и најчешће током лета. Средњи годишњи удари ветра показују да су максималне брзине ветра од 35,9 m/s и 31,6 m/s и постижу их кошава и ветрови северозападног правца.

Радијација

Сунчева радијациона енергија непосредно утиче на формирање дневних и годишњих токова температуре тла и ваздуха изнад њега, испаравање и евапотранспирацију, локална ваздушна струјања, локалну облачност и видљивост, па је основни фактор који управља временским процесима. Радијациони биланс је показатељ који указује, како на топлотно стање Земљине површине, тако и на топлотно стање приземног слоја ваздуха. Вредност глобалне радијације за Београд, највећа је у јулу – у петогодишњем просеку 2.162 J/cm². Током јуна, упркос вишем положају Сунца и дужем трајању ово зрачење је мање 2.154 J/cm² (мањи број дана - 30, повећана облачност). На трећем месту је мај са 2.024 J/cm², и затим август са 1.982 J/cm². Исто тако, донекле блиске радијационе билансе имају април – 1.650 J/cm² и септембар 1.462 J/cm². Новембар, децембар, јануар и фебруар имају знатно ниже радијационе билансе. Наведене појаве забележене су на мерној станици Зелено брдо која је од Винче удаљена 9,5 km у ваздушној линији.

Вегетација као климатски фактор

Вегетациони покривач је важан само као микро климатски фактор. Утицај вегетације се огледа преко висине, густине и састава њеног покривача, на Сунчево зрачење, испаравање, температуру тла и ваздуха, влажност, падавине, снежни покривач и ветрове.

На простору Винче не постоје јавне зелене површине и шума. Карактеристична је мозаично распоређена вегетација у оквиру окућница (уређене зелене површине са утилитарним врстама, појединачна и групације стабала), остаци шума, повртњаци, воћњаци и утрине. Обале реке Болечице и делови обале реке Дунав обрасли су природном вегетацијом дрвенастих и жбунастих врста.

Подручјем археолошког локалитета и његове заштићене околине доминирају озелењене или неуређене окућнице, обрадиве површине и воћњаци, угари различитог стадијума сукцесије, као и појединачна и групе стабала. Ван археолошког локалитета налазе се обрадиве површине, воћњаци, ливаде, али и утрине са природном вегетацијом различитог стадијума сукцесије. У северном делу туристичког простора, алувијална раван је само делом покривена ниским растињем, док већи део представља пешчани нанос.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
Клима	Регионални	<ul style="list-style-type: none"> • спортска рекреација • доколичарска едукација • вожња бициклом • пешачење • јахање • разгледање • доживљај предела • општа стручно научна едукација

Шира околина Винче има умерено-континенталну климу, која је највише условљена макропроцесима у атмосфери. Локални фактори долазе до изражаја при антициклоналном типу времена када модификују метеоролошке елементе, посебно у танком слоју изнад насеља. Утицај се најчешће огледа у хоризонталној расподели поља температуре и падавина. Винча има присојну експозицију, али је хладнија у односу на околна насеља, јер није заклоњена.

Са становишта организације туристичких активности на отвореном изражен је сезонални карактер климатских услова. Радијациони биланс у комбинацији са инсолацијом омогућава повољне услове за рекреацију на отвореном од 180 дана годишње. Овај биланс се умањује због појаве температура изнад 35°C (летње жеге), као и тропских ноћи (са температурама изнад 20°C), којих у јулу и августу има у просеку око 11 дана. Падавине које су најизраженије у априлу и јуну, такође угрожавају сезону са повољним условима за рекреацију на отвореном.

Узимајући у обзир утицај климе на организацију туристичких активности неопходно је планирати туристичке инфраструктурне објекте који би туристима пружили заштиту код спровођења активности на отвореном простору.

3. Вода

Повершинске воде

Дунав по дужини (2850 km) и разгранатости слива (120 притока) спада у веће светске реке, а у Европи је после Волге друга река по величини. Подручјем Београда, Дунав протиче у дужини од 60 km. Северни део територије градске општине Гроцка излази на реку Дунав дужином од 24 km. Минимални водостај Дунава у зони археолошког локалитета износи

69,75 m³/s. Ширина Дунава на подручју од алувијалне равни, северно од археолошког локалитета, па до ушћа Болечице креће се у распону од 750 до 900 метара.

Болечица спада у мањи речни ток у који се уливају воде са подручја Врчина, Калуђерице и других суседних насеља. Како тече кроз индустријску зону Бубањ потока и Лештана у њу се изливају индустријске воде које доводе до помора живог света. Због велике загађености овај речни ток, пре спада у отворени канал отпадних вода.

Лепота и грандиозност речног тока Дунава и његових обала пружа могућности за све видове рекреације и организацију туристичких активности на реци. Овај вид рекреације подложен је фактору сезоналности са значајним утицајем климатских карактеристика подручја на планирање и развој туристичких активности. Рекреационе активности на Дунаву уобичајено се могу везати за четири временска периода. Најзаступљенија је летња рекреација која се везује за период јун, јул и август. Мање фреквентна је рекреација ван грејне сезоне, која на подручју Винче може ефективно да траје преко 180 дана. Трећи период укључује јесење и пролећне дане са смањеним степеном Сунчеве радијације и знатно редукованим интензитетом рекреације на реци и смањеним активностима на обали. Зимски период је време најнижег интензитета рекреације на реци и обали и захтева испуњеност посебних услова, укључујући и захтевну туристичку инфраструктуру. Туристичка валоризација Дунава у Србији огледа се првенствено у реализацији туристичких крстарења и веома скромном понудом наутичког туризма. Међутим, потенцијали Дунава могу да се искористе у диверсификацији понуде у оквиру посебних облика туризма као што су рурални, културни, еко туризам, градски, пословни, итд. На подручју Београда, укључујући и подручје Винче, туристима може да се понуди јединствени спој различитих доживљаја – доживљаја реке која мирно протиче кроз равницу и панонског начина живота, преко богатог културног и историјског наслеђа, до креативних и дигиталних заједница и узбудљивих музичких, позоришних и уметничких дешавања. У том случају Дунав можемо да посматрамо и као туристички мотив који покреће туристе да га посете и доживе, али и као саобраћајницу којом туристи долазе у Србију да конзумирају туристичку понуду.

За реализацију туристичких активности на води и обалама река потребна је одговарајућа опрема и услуге фокусиране на потребе туриста и посетилаца у складу са стандардима који се односе на заштиту околине, па све до елемената инфраструктуре који су неопходни, како за рекреацију тако и за безбедност корисника.

У домену инфраструктуре првенствено треба решити проблем отпадних вода, као и дивље и безусловне депоније.

За уређење приступа неопходно је обезбедити одговарајуће паркиралиште, побољшање пешачког, бициклистичког и јавног превоза до реке, систем означавања и туристичке сигнализације. За приступ са реке неопходна је изградња одговарајућег пристана са неопходном инфраструктуром за прихват туристичких бродова.

Обезбеђење опреме и инфраструктуре неопходне за рекреацију подразумева означавање и опремање подручја за риболов са мањим платформама, уређење и опремање бициклистичких стаза, стаза за шетњу, изградњу видиковаца, уређење спортских терена за остале спортске активности попут одбојке, бадмингтона, фудбала, тениса, итд.

За организацију културних догађаја неопходно је уредити позоришне и концертне просторе.

Валоризација туристичког простора уз реку подразумева организацију система означавања и информисања за посетиоце и кориснике, утврђивање смерова и праваца кретања, израду мапа и панела, усаглашавања радног времена угоститељских и трговачких услуга, реда вожње у саобраћају, итд.

Понуда угоститељских услуга (ресторани, барови) мора да буде усаглашена са граничним капацитетом туристичког простора и претежном структуром корисника туристичких атракција (посетиоци чија су интересовања везана претежно за културни туризам и рекреацију на рекама).

Спровођење туристичких активности на реци подразумева организовање изнајмљивања опреме, организацију курсева (анимација, обука, тренинзи), организацију дневних активности, итд.

Простор уз реку неопходно је осветлити, обезбедити чишћење и одржавање, сигурност корисника, прву помоћ, приступ особама са инвалидитетом, као и заштиту корисника услед нагле промене времена.

Независно од физичког капацитета археолошког налазишта за пријем посетилаца, приобално подручје Дунава може да прихвати минимум 300 једновремених посетилаца за све видове рекреације на обали ($3.000 \text{ m} \times 0,1 = 300$).

Подземне воде

Геолошко-литолошко-морфолошке одлике терена као и антропогени фактор условили су одговарајуће хидрогеолошке карактеристике терена на коме се налази локација туристичког простора. Доминира слободна издан збијеног типа, која је у хидрауличкој вези са рекама Дунав и Болечица. Прихрањивање ове издани врши се и дренарањем подземне воде из смера падине у залеђу, делом инфилтрирањем атмосфералија, а делом "губицима" из водоводне мреже и отпадних вода (сенгрупа).

Истраживањима је утврђено постојање високог нивоа подземних вода (3,7-3,9 m до 9,2-10,2) и при минималном водостају Дунава.

На основу хидрогеолошке рејонизације Србије, подручје Винче спада у Шумадијско-копаоничко-косовски хидрогеолошки рејон. Пројектом „Детаљна истраживања субгеотермалних подземних водних ресурса града Београда - потенцијал, могућности коришћења и енергетска валоризација” (Рударско-геолошки факултет - 2012.), подручје Винче, Лештана, Врчина, Гроцке и других мањих насеља припада рејону Б2 у оквиру ширег подручја Града Београда.

Термоминералне воде

Хидрогеотермални ресурси у оквиру пескова панонско-сарматске старости констатовани су у Винчи, Лештанима, Болечу и Ритопеку и даље ка Врчину. На подручју Врчина пространство издани у панонским песковима износи најмање 40 km^2 .

Процењено је да, средња вредност температуре хидрогеотермалних ресурса у оквиру пескова сарматско-панонске старости (рејон Б2) износи око 20.0°C .

Ову претпоставку потврђују ранија истраживања термоминералних вода у непосредној близини Винче на два локалитета у Лештанима. Реализоване су истражне бушотине: Л1 на 166 m дубине и Л2 на 800 m. Температура воде код бушотине Л1 износи $21,5^\circ\text{C}$, а код бушотине Л2 - $25,0^\circ\text{C}$. Вода у бушотини Л1 припада класи хидрокарбонатних (HCO_3) вода,

натријумске подкласе (Na). У бушотини Л2 индикована је вода хлоридне класе (Cl) натријумске (Na) подкласе. Обе воде имају 8 Ph вредност. Од специфичних компоненти у обе бушотине индиковане су мање количине радона (Ra).

Иако на основу истраживања, шире подручје Винче располаже термоминералним ресурсима, потребна су додатна истраживања како би се омогућила валоризација ресурса која би имала утицај на планирање и развој туристичких активности.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
<p>Вода Река Дунав Река Болечица</p>	<p>Међународни Локални</p>	<ul style="list-style-type: none"> • спортска рекреација • доколичарска едукација <ul style="list-style-type: none"> • вожња бициклом • пешачење • јахање • разгледање • доживљај предела • специјални интереси <ul style="list-style-type: none"> • наутика • спортски риболов

4. Биљни и животињски свет

Упркос томе што градска општина Гроцка званично нема заштићених природних добара на својој територији, у урбанистичким плановима града Београда, њен северни део, тачније део насеља Винча, је део међународне еколошке мреже ИБА Ушће Саве у Дунав. Овај коридор, површине преко 9800 ha, у потпуности обухвата и природну целину Винчанска бара и оближње јавне површине на простору од око 250 ha. Градска општина Гроцка има зеленила, међутим званично нема ни један парк, сквер или општинску шуму. Према подацима објављеним у нацрту Плана генералне регулације зелених површина Београда, градска општина Гроцка има најмању разноврсност зелених површина од свих општина Београда (5 од укупно 11 врста зелених површина). Гроцка је једна од две општине града Београда које немају ни један хектар зелених површина у функцији рекреације грађана.

Природну вредност представља природна вегетација у приобаљу реке Болечице, као и сама река Болечица. Такође, велики значај за заштиту природе представљају појединачна стабла и групације стабала, међе и живице које имају изузетан значај за кретање врста, а самим тим и очување биодиверзитета.

На туристичком подручју Винче преовлађује мозаично распоређена вегетација у оквиру окућница (уређене зелене површине са утилитарним врстама, појединачна и групације стабала), остаци шума, повртњаци, воћњаци и утрине. Обале реке Болечице и делови обале реке Дунав обрасли су природном вегетацијом дрвенастих и жбунастих врста. Подручјем културног добра и његове заштићене околине доминирају озелењене или неуређене окућнице, обрадиве површине и воћњаци, угари различитог стадијума сукцесије, као и појединачна и групе стабала. У северном делу туристичког простора евидентиран је мањи озелењени простор уз Дунав.

Део простора који је предмет Студије (од 1147 до 1145 km обале Дунава) припада међународном еколошком коридору ИБА „Ушће Саве у Дунав” - РС017БА. Овом простору припада и природна целина Винчанска бара (евидентирано природно добро), која се налази северно од археолошког локалитета, са површином од око 71,0ha. Винчанска бара је дом преко 50 заштићених и строго заштићених дивљих врста флоре и фауне. Међу њима су орао беле боје, бела чапља, барске корњаче, као и реликвија, бела лизалица, која се на подручју Београда може видети на само пет локација уз Дунав. Поред тога, што је значајно за гнежђење, сеобу и зимовање птица ово подручје је важно и за заштиту влажних станишта и врста које су везане за таква станишта.

Поред приобалног дела, посебан значај за туристичку атрактивност има богат и разнолики састав фауне слатководних риба Дунава, који има и велики потенцијал привредног искоришћавања, уз одрживо управљање рибљим фондом и очување угрожених врста.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
Биљни и животињски свет	Национални	<ul style="list-style-type: none"> • доколичарска едукација • разгледање • доживљај предела • општа стручно научна едукација • еко туризам

5. Заштићена природна добра

У обухвату археолошког локалитета нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни евидентираних природних добара. Непосредно окружење „припада типу предела „Дунавско приобаље - падински део десне обале Дунава“¹. Реч је о културном пределу који одражава традиционалне начине коришћења земљишта, у складу са карактеристикама и ограничењима природне средине у којој се налазе. Погодан положај између реке Дунав и шумадијских планина Авале и Космаја, условили су развој пољопривреде и сточарстава, а касније воћарства и виноградарства. Разуђеним, брежуљкастим тереном на 250 до 300 mпv, доминирају углавном поља малих димензија оивичена богатом мрежом живица, са великим учешћем воћњака и винограда.

Значајну природну вредност представља природна вегетација у приобаљу реке Болечице, као и сама река Болечица. Велики значај за заштиту природе имају појединачна стабла и групације стабала, међа и живица које имају изузетан значај за кретање врста, а самим тим и очување биодиверзитета.

Река Дунав са приобаљем је еколошки коридор од националног и међународног значаја (Уредба о еколошкој мрежи, „Службени гласник РС”, бр. 102/10), јер повезује еколошки значајна подручја на простору Републике Србије, као и еколошке мреже суседних земаља.

¹ Цвејић, Ј., Васиљевић, Н., Тутунџић, А. (2008). Типологија предела Београда за потребе примене европске конвенције о пределу“, Секретаријат за заштиту животне средине.

Део простора који је предмет израде мастер плана (од 1147 до 1145 km обале Дунава) припада међународном еколошком коридору ИБА „Ушће Саве у Дунав” - РС017БА. Еколошки коридор обухвата ушће Саве у Дунав (10 km) и 39 km тока Дунава са приобаљем (од 1184. до 1145. km), укупне површине 9.808 ha. Значај подручја је у особеним алувијалним стаништима уз две велике реке, са бројним острвима, рукавцима и мртвајама.

Природна целина Винчанска бара (евидентирано природно добро), која се налази северно од археолошког локалитета у саставу је еколошке мреже, са површином од око 71,0ha. Подручје природне целине обухвата мочварни екосистем Винчанске баре и напојни канал којим је бара у вези са реком Дунав и његовим екосистемом и преко кога се регулише напајање и режим воде у току сезоне. Појас регулације канала је ширине 50,0 m. Винчанска бара је дом преко 50 заштићених и строго заштићених дивљих врста флоре и фауне.

Винчанска бара је угрожена дивљим депонијама које покривају површину више од пет хектара, али и изливањем отпадних вода са депоније у Винчи. Поред отпада, ово подручје угрожава девастација шуме и прекомерни улов рибе.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
Река Дунав	Међународни	<ul style="list-style-type: none"> • доколичарска едукација • разгледање • доживљај предела • општа стручно научна едукација • еко туризам

6. Заштићено културно-историјско наслеђе

На територији градске општине Гроцка постоје добра културно-историјског наслеђа, која се категоризују у: споменике културе, просторно културно историјске целине и археолошка налазишта. Највећу вредност има археолошко налазиште „Бело брдо” у Винчи, које је заштићено као непокретно културно добро од изузетног значаја за Републику Србију.

Категорије и називи атракција

Споменици културе су:

- Касно римска гробница у Брестовику – *културно добро од великог значаја*
- Римска гробница на локалитету Дубочај
- Ранчићева кућа, Ул. Мајевичка 9, Гроцка
- Митровићева кућа, Булевар ослобођења 61, Гроцка
- Карапешичева кућа, Ул. Грочанска 9, Гроцка
- Влајковићева кућа, Ул. 17. октобра 8, Гроцка
- Цинцарска кућа, Ул. 17. октобра 9, Гроцка
- Теомировићева кућа, Ул. Грочанска 11, Гроцка
- Панићева кућа, Булевар револуције 29, Гроцка

- Топаловићева кућа, Ул. Хајдук Станкова 30, Гроцка
- Поповићева кућа, Ул. 17. октобра 4, Гроцка
- Смиљанићева кућа, Ул. Димитрија Туцовића 17, Гроцка
- Марковићева кућа, Ул. Хајдук Станкова 16, Гроцка
- Божићева кућа, Ул. Хајдук Станкова 33, Гроцка
- Манастир Рајиновац, Бегалица
- Споменик и спомен костурница, Ритопек

Просторно културно-историјске целине:

- Грочанска чаршија, Булевар Ослобођења, Гроцка

Археолошка налазишта:

- Винча- локалитет Бело Брдо, Винча – *културно добро од изузетног значаја*
- Бели Брег, Брестовик
- Голи Брег, Брестовик
- Агино Брдо, Гроцка
- Дубочај, Гроцка

Археолошки локалитет Винча Бело брдо

Историјски оквир

Археолошки локалитет Винча Бело брдо је јединствена локација на којој живот и развој људских заједница може да се прати у континуитету од 5.000 година. На овом месту смењивале су се праисторијске културе од старчевачке, винчанске, костолачке и баденске, до ватинске и других. Ипак, део културног слоја који потиче из доба винчанске културе најзначајнији је, будући да садржи све фазе развоја винчанске културе и по томе представља њен најрепрезентатнији локалитет. Винча је представљала дуготрајно и истакнуто место обитавања људи током већег дела епохе средњег и позног неолита као и почетка бакарног доба. На основу постојећих апсолутних датума, процењено је да је винчанско насеље на Белом Брду опстајало око 700-800 година². Највећа вероватноћа за почетак винчанског насељавања Белог Брда пада око 5300/5200. године п.н.е., док се највећа вероватноћа за време напуштања насеља датује око 4600/4500. године п.н.е. Не постоје јединствени ставови око узрока краја винчанске културе. Историјски оквир овог локалитета допуњују и трагови каснијих култура до Римског царства и српског средњег века.

Историјат археолошких истраживања

Систематска ископавања у Винчи вршена су у три засебне серије, са повременим прекидима више од једног века.

Прва методолошки утемељена археолошка ископавања у Србији 1908. године, на овом локалитету започео је први српски, школовани археолог професор Милоје Васић.

Иако су прва ископавања дала задовољавајуће резултате, убрзо су обустављена услед недостатка средстава. Наставак истраживања са прекидима до 1934. године омогућен је уз помоћ директора Руског археолошког института у Цариграду, Фјодора Успенског,

² Tasić, N., Marić, M., Bronk Ramsey, C., Kromer, B., Barclay, A., Bayliss, A., Beavan, N., Gaydarska, B., Whittle, A. (2016). Vinča-Belo Brdo, Serbia: the times of a tell. *Germania* 93 (1):1–75

британског археолога Сер Џона Линтона Мајреса и власника бирмингемске новинске куће Сер Чарлса Хајда.

Добијене резултате ових истраживања који су изузетно значајни за разматрања о настанку и карактеру овог праисторијског насеља професор Васић је објавио је између 1932. и 1936. године у монографији Праисторијска Винча I—IV.

Систематским археолошким ископавањима у организацији Музеја града Београда 1978. године, претходило је, оснивање Одбора за археолошка истраживања у Винчи при председништву САНУ 1976. године. Процес истраживања је водило Одељење за археологију Филозофског факултета у Београду. У нови пројекат били су укључени и Археолошки и Балканолошки институт САНУ од 1982. године када су започети су радови на неолитским слојевима.

Циљ обновљених ископавања у Винчи био је испитивање културног слоја у широком ископу, чиме би се добили потпунији подаци о стратиграфији налазишта и облику зграда, као и знања о другим одликама појединих хоризоната. У истраживачком пројекту у Винчи на реконструкцији почели су да раде и палеозоолози, физичари, хемичари, петролози, антрополози и други стручњаци.

Један од циљева ископавања од 1978. до 1986. био је и истраживање слојева који су настали после краја неолитске епохе. Значајан подухват за откривање постнеолитских слојева било је и ревизионо ископавање дела профила који је чинио јужну границу истраживања. Ископавања од 1978. од 1981. године дала су прецизне податке о слојевима у профилу.

Са циљем вршења комплекснијих анализа у археолошку методологију су уведене рачунарске технологије. Оформљене су посебне лабораторије за керамику, глачани и окресани камен, археозоологију и макроботанику. Ово је омогућило обављање специјалистичких анализа током самих ископавања.

Током теренских истраживања од 1998. до 2008. године, испитане су различите процедуре које употпуњују сазнања о археолошким слојевима попут флотације, археозоологије, геотомографије, а за потребе складиштења и бољег прегледа велике количине података специјално је развијен и софтвер *ArchaeoPack*, који је омогућио тродимензионалну представу терена у сваком тренутку, као и приказивање положаја одређених типова налаза у односу на терен, непокретне објекте или на други тип и врсту налаза. У стандардну процедуру ушле су и различите хемијске и физичке анализе. Организоване су и две радионице експерименталне археологије са циљем реконструкције процеса производње керамичких посуда.

Значај Археолошког локалитета Винча Бело брдо

Винча Бело брдо је праисторијски локалитет на обали Дунава. Његови археолошки остаци се односе на већи део епохе средњег и позног неолита као и почетка бакарног доба. Ови периоди су хронолошки одвојени и по карактеру различити једни од других. Сваки период живљења у Винчи одражава, с једне стране одређену јединственост, а са друге стране представља ткиво испреплетаних културних вредности.

Туристичке вредности

Туристичке вредности археолошких локалитета се дефинишу као облици и процеси који су стекли сценску/естетску, научну, културно-историјску и /или друштвену/економску вредност због људске перцепције археолошких, историјских и друштвених фактора. Са туристичког и рекреативног становишта, ове четири различите вредности могу се сматрати искључивим компонентама туристичке вредности археолошких локалитета. Сва туристичка добра, услуге и инфраструктура произилазе из коришћења ове вредности и њене четири компоненте,

Археолошке/научне/културне вредности

Винча је једно дуготрајно и истакнуто место током већег дела епохе средњег и позног неолита као и почетка бакарног доба. Преовлађујући културни слојеви откривени у Винчи припадају: неолиту, енеолиту, бронзаном добу и средњем веку.

Неолит

Најстарији слојеви на локалитету припадају остацима старчевачке културе. Непосредно пре појаве винчанске културе, на простору централног Балкана, у деловима Панонске низије, Трансилваније, источне Босне и северне Македоније, живели су носиоци културе раног и средњег неолита, која је добила име према локалитету Старчево. У најнижим слојевима на локалитету налази се насеље ове културе, која је трајала између 6200. и 5200. п. н. е.

Живот је на овом месту током неолита трајао непрекидно неких 800 година, и то од око 5300. до око 4500. године пре нове ере. Значај овог континуитета у животу је од велике важности за археологе, и то је једна одлика које Винчу чине јако важном за проучавање праисторије. Јер кроз насеље које траје непрекидно генерацијама могу са великом резолуцијом да се проучавају промене које се дешавају у једном друштву, његовим обичајима, али и променама у материјалној култури које настају као последица промене обичаја, моде или укуса у праисторији.

Људи су у Винчи живели у правоугаоним кућама, саграђеним од дрвене конструкције, где су зидови испреплетани пружењем и облепљени блатом. Куће су имале неколико просторија, и по правилу барем по једну пећ унутар куће. Оријентација кућа је иста током свих осам векова трајања насеља, и то широм страном ка северо-истоку. Куће су поређане у редове, са јако малим слободним простором између њих – до око метар или метар и по, што говори о организацији насеља. Наиме, ту није било довољно простора за башту или окућницу, као ни за држање домаћих животиња у непосредној околини куће. Овако концентрисане куће формирале су и праве зоне комуникације између њих. Економски део, са стоком, вероватно се налазио на ободу насеља

Енеолит

Налаз четири гроба Бодрогкерестур културе значајан је за утврђивање релативне хронологије слојева насталих после неолита. Датовање радиоактивним

угљеником смешта бодрогкерестурску културу у време између 4000. и 3700. п. н. е.

Непосредно изнад најмлађег стамбеног хоризонта неолитског насеља у Винчи формирано је, насеље баденске културе. Према налазима керамичких предмета установљено је да се ради о раној, односно преткласичној фази баденске културе. Овај хоризонт је изузетно значајан по налазу четири фигурине у виду *Kopflösidole* (дводимензионалне женске фигурине у облику пешчаног сата), од којих је једна готово потпуно очувана. На основу датовања радиоактивним угљеником овај хоризонт је опредељен у период између 3600. и 3500. години п. н. е.

Налаз јаме која према аналогјама указује да је можда коришћена у погребним обичајима и/или у култу предака сугерише задржавање носилаца костолачке културе на овом месту. За ову културу нема датума добијених анализом радиоактивног угљеника, па се она методом релативног датовања оквирно смешта у време између 3200. и 2800. п. н. е.

Бронзано доба

После краткотрајног прекида крајем бакарног доба, Винча је поново оживела са насељавањем носилаца ватинске културе. Ово насељавање се дешава почетком бронзаног доба које се датује у средину трећег миленијума п. н. е. Као и у случају других постнеолитских култура у Винчи, остаци овог слоја уништени су укопом средњовековне некрополе. Током бакарног доба на месту које су вековима настањивали неолитски земљорадници смењују се популације које припадају бодрогкерестурској, костолачкој и баденској култури.

Средњи век

Истраживањима од 1978. до 1983. године обухваћен је већи део некрополе на којој је сахрањивање обављано од 8. до 15. века. Издвојене су три хоризонта сахрањивања од 8. до 10. века, од 11. до 12. века и од 13. до 15. века. У сва три хоризонта покојници су по хришћанским обичајима полагани директно у земљу, у опруженом положају са главом окренутом ка западу.

Винча представља један од најзначајнијих неолитских локалитета на простору Југоисточне Европе и највећу праисторијску насеобину у Србији која је на овом месту опстајала преко хиљаду година. Константовано је најмање десет грађевинских слојева у којима је пронађено обиље археолошког материјала. Винча је откривена у првим деценијама бављења археологијом на Балкану, тако да се читав период позног неолита у овом делу света назива – винчанска култура.

Поред великог броја фрагментованих и целих керамичких посуда, антропоморфних и зооморфних фигурина, које су пронађене у различитим контекстима сваког грађевинског хоризонта, откривени су још украсни предмети (перле и привесци од шкољки, костију, глине, малахита, окера, итд.) коштане и камене алатке, итд.

Пронађени су и бројни остаци архитектуре, у виду остатака подова и зидних конструкција кућа, огњишта и пећи, јама и других остатака грађевинске делатности. Куће су биле надземене, солидно грађене од плетера и лепа. Унутрашњост кућа била је подељена на две или више просторија, унутар којих су се налазиле пећи или огњишта. Куће су биле организоване у редовима и раздвојене улицама по распореду који подсећа на савремену организацију насеља.

Културни слој који потиче из доба винчанске културе најзначајнији је за археологију, будући да крије све фазе ове културе, чиме је у овој науци створен основ за успостављање хронолошких односа међу неолитским културама Балкана.

Природне/естетске вредности

Винча је место у близини великог развођа где се сустичу највеће реке целог региона. Смештена на терасастим падинама које нагињу према Дунаву и Болечици пружала је уточиште, заштиту али и изобиље природних добара које су користили људи у неолиту. Са друге стране Дунава налази се Панонска низија која је пружала уточиште за дивље животиње и биљке. Цело подручје је место сусрета различитих врста флоре и фауне између простране равнице, разуђене и широке реке и побрђа у позадини. Резултат је јединствени екосистем који се у многим елементима одржао до савременог доба и поред интензивних антропогених утицаја. Хиљадугодишњи опстанак винчанске заједнице на истом месту показује да је њен однос према животној средини био такав да није у превеликој мери нарушио природне односе живог света.

У домену естетике једна од најзначајнијих карактеристика винчанске културе је врхунско занатство и посвећеност најситнијим детаљима у изради украсних и предмета у свакодневной употреби.

Природне/естетске вредности су знатно умањене антропогеним утицајима који се огледају у модификацији пејзажа развојем насеобинске структуре, изградњом објеката на делу археолошког локалитета, као и отицањем отпадних вода услед недостатка уређене канализационе и атмосферске мреже.

Природни процеси изазвани клизањем терена довели су до деформације падина са природном вегетацијом у непосредном приобаљу Дунава.

Недостаци у туристичкој организацији активности на локалитету огледају се у веома малом броју тачака посматрања (видиковци) са којих туристи могу да сагледају комплексност и садржајност археолошког налазишта. Линеарни карактер вођења и организације посета утиче на ограниченост капацитета простора, заштиту артефаката, перцепцију локалитета од стране посетилаца и туристички доживљај.

Друштвене / симболичке вредности

Друштвени карактер винчанске културе је својеврсни путоказ из прошлости. Кроз цело своје трајање то је било друштво засновано на култура једнакости. У досадашњим истраживањима није пронађен доказ да је постојало раслојено друштво са богатим и сиромашним појединцима. Архитектура и предмети свакодневне употребе делују уједначено на целом налазишту али и целој винчанској култури. Ове чињенице показују да

није било класне поделе иако није постојала апсолутна једнакост међу свим члановима заједнице.

Друга битна одлика ове културе је одсуство организованог насиља, ратних похода и разарања.

Захваљујући коришћењу речних путева за комуникацију Винча је била стедиште трговачких подухвата из читаве југоисточне Европе. У Винчи су откривене ретке и за неолитско доба изузетно значајне сировине какве су осидијан – вулканско стакло, балкански кремен, спондилус – морска шкољка од које је израђиван накит, грнчарија, итд.

Економске вредности

Процена економских вредности заснива се на оцени ефеката туристичких активности на привреду, друштво и животну средину, броју посетилаца, економском доприносу атракције ширем окружењу и процени ризика од угрожавања локалитета због ненаменског коришћења.

Полазно ограничење за оцену економске вредности је низак ниво реализованих посета (9.000 – 2019. године) који не обезбеђује одрживо организовање туристичких активности. Остварен број посета не може бити релевантан за оцену ефеката туристичких активности на привреду, друштво и животну средину, као и економски допринос атракције ширем окружењу.

Прихватни капацитет

Прихватни капацитет простора може се исказивати или рачунати на различите начине: као физички капацитет, инфраструктурни капацитет, праг толеранције локалног становништва или праг толеранције туриста, итд. У овој фази истраживања неопходно је утврдити истовремени капацитет коришћења и капацитет коришћења током дана.

Како је реч о осетљивом и угроженом подручју, Археолошко налазиште „Бело брдо” спада у атракције које имају *мали* капацитет коришћења. Код туристичких пројеката у почетним фазама развоја физички капацитет простора се утврђује дозвољеним приступом пет особа/корисника по хектару површине. **Са површином од 11 хектара једновремени физички капацитет Археолошког налазишта „Бело брдо“ износи 50 особа. За утврђивање дневног прихватног капацитета мора се узети у обзир динамика посета. Организација посета сличних локалитета просечно трају око два часа. У том интервалу посетиоци се на локалитету задржавају око 60 минута, док остатак времена проводе у активностима које се односе на прилаз локалитету и одлазак са локалитета.**

Физички капацитет простора није стална категорија, већ је условљена организацијом активности на локалитету. Центар за посетиоце може прихватити знатно већи број корисника од утврђеног броја корисника на самом локалитету. Активности на оба пола атракције могу се одржавати истовремено. Организацијом посета може се управљати тако да се у истом тренутку на локалитету нађе и нешто већи број посетилаца од утврђеног физичког капацитета простора, поготово ако се у даљем развоју идентификују/изграде више тачака посматрања (места стационарног увида у археолошки комплекс). На процену физичког капацитета утиче и приврженост посетилаца вредностима локалитета. Један несавесни туриста нанеће више штете од већег броја савесних посетилаца. Физички

капацитет је полазна тачка у одређивању прихватљивог капацитета туристичке атракције за који су важни и еколошки капацитет, као и друштвени капацитет, код кога је пресудан однос локалне заједнице према туристичкој атракцији.

7. Знамените личности и историјски догађаји

Знамените личности које могу да допринесе туристичкој атрактивности подручја Гроцка су:

Илија Гарашанин, истакнута личност међу Уставобранитељима, а потом министар унутрашњих послова кнеза Александра Карађорђевића, радио је на напретку и стабилности Србије. Организовао је чиновничку службу која је одржавала ред и стабилност у земљи, био је одговоран за војску, полицију, саобраћај и образовање, као и за цивилно становништво.

др Јован Ј. Јовановић, пионир савремене гинеколошко-акушерске службе у Србији, оснивач, Среског породилишта у Гроцкој (1909. године) и претеча српског воћарства - коју је отпочео робном и конзумном производњом у грочанском крају, захваљујући коме Гроцка и до данас представља центар и престоницу робног воћарства у читавој Србији.

Проф. др Александар Костић, један од највећих српских лекара и научника. Био је један од оснивача Медицинског факултета у Београду, професор хистологије и ембриологије, стручњак за сексологију, терминологију, филм, поезију на француском језику, археологију, фотографију.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
Знамените личности и историјски догађаји	Регионални	<ul style="list-style-type: none"> • доколичарска едукација • општа стручно научна едукација

8. Манифестације

Манифестације и догађаји су значајни за афирмацију туристичких вредности и боље упознавање историје и културе подручја.

Грочанске свечаности су највећа манифестација и традиционално вишедневни догађај на територији општине која се организује деценијама уназад. Одржавају се крајем јула и почетком августа са богатим уводним и централним програмом који се састоји од спортских такмичења, ликовних колонија, представа, учешћем коњичког клуба и разних извођача. Сабороване изворног народног певања, Међународни фестивал фолклора "Крени коло у Врчину", Ноћ позоришта, Грочанске свечаности - које трају током седам летњих дана, са разноврсним спортским, музичким и гастрономским приредбама и вашаром на обали Дунава.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
Манифестације	Регионални	<ul style="list-style-type: none"> • доколичарска едукација • разгледање • учествовање

9. Културне и верске установе

Културне и верске установе, поред своје основне делатности имају значај за развој туристичких активности у оквиру дестинације, како за развој културног и верског туризма, тако и за развој других врста туризма.

Центар за културу Гроцка је установа културе градске општине Гроцка, основана 2006. године од стране града Београда. Започео је са радом 2007. године, а оснивачка права су 2015. године пренета на градску општину Гроцка. Мисија Центра за културу Гроцка је изградња племените, отворене и креативне локалне заједнице кроз промовисање вредности толеранције, поштовања различитости, креативности, културне баштине, културе сећања, као и одговорности, иновативности, знања, отворености, солидарности, активног грађанства. Седиште Центра за културу Гроцка је Ранчићева кућа, коју користи од 2008. године, а установа се од 2018. године стара и о Легату др Александра Костића у галерији библиотеке "Илија Гарашанин" у Грочанској чаршији.³

Храм светих апостола Петра и Павла у Винчи саграђен је 1857. године, добровољним прилозима православног српског народа. За градњу цркве у Винчи употребљен је велики део материјала, тесаног камена са рушевина старог манастира, а постоји прича, да су много тог материјала и сами мештани одвукли за градњу својих домова.

Црква Свете Тројице у Гроцкој подигнута 1883. године на темељима старије цркве из 1828. године. Црква је једнобродна грађевина засведена полуобличастим сводом, са једном полукружном апсидом на источном и припратом на западном делу, изнад које се издиже двоспратни звоник. У основи и обради фасада црква је изведена у класицистичком духу, са примесима романтичарске архитектуре.⁴

Манастир Рајиновац са црквом Рођења пресвете Богородице налази се у насељу Бегаљица и први пут је споменут у списима који датирају још из турског пописа из 1528. године. Манастир Рајиновац са црквом.

Врста и име атракције	Значај	Мотив/активност
Установе културе	Регионални	<ul style="list-style-type: none"> • доколичарска едукација • општа стручно научна едукација • учествовање у обреду

³ Званична интернет страница Центра за културу Гроцка, <https://www.kulturagrocka.rs/>

⁴ Званична интернет страница Општине Гроцка, <https://www.grocka.rs/religija/>

10. Туристичке стазе и путеви

Ову категорију атракција није могуће оцењивати. Разлог је недостатак одговарајуће сигнализације, водичке службе и организације атракција. У понуди је туристичка рута од скеле у Винчи преко локалитета Пољана до видиковца у Винчанској бари. Иако нема већи туристички значај ова туристичка стаза показује да има интересовања за организацију активности које спадају у категорију еко туризма.

Остали непосредни туристички ресурси

Туристичко-угоститељски објекти и пратећи туристички садржаји

Понуда и број лежајева угоститељских објеката на територији градске општине Гроцка су релативно скромни. Према подацима Министарства трговине, туризма и телекомуникација РС, у јуну 2021. године, у градској општини Гроцка, регистрована су три категорисана смештајна објекта, гарни хотела распоређених у категорије 2*, 3* и 4*. Број категорисаних лежаја у градској општини Гроцка је 110, од чега се 86 налази у оквиру хотела.

У близини археолошког локалитета (4,7 km) налази се само један хотел (3*), са 24 смештајне јединице и 36 лежаја.

„Радмиловац”, огледно добро Пољопривредног факултета, простире се на 85 хектара, а на 15 се узгаја чак 360 сорти винове лозе. „Радмиловац” располаже са 8 етикета вина, и 10 етикета ракија. Вина и домаће ракије посетиоци могу да пробају у сали за дегустације.

У оквиру добра налази се Центар за рибарство и примењену хидробиологију **„Мали Дунав”**, са тридесетак мањих језера, акваријумом са живом изложбом дунавских врста риба, малом ботаничком баштом и зоо вртом са воденим птицама, простором за корњаче, два острва – једно са музејом у виду рибарске кућице, а друго – „Острво еволуције” на ком је симболично приказан настанак и развој живота на нашој планети. У овом центру је 2019. године реплика неолитског Села праисторијског рибара.

Органска винарија Плавинци на тржишту се промовише производњом квалитетних вина применом традиционалних метода и најновијих научних сазнања. Плавинци припадају Београдском виноградарском рејону и у оквиру њега Грочанском виногорју.

На подручју послују ресторани и барови различите структуре и начина организованости. Понуда је усмерена према посетиоцима приградског подручја и у мањој мери према корисницима на подручју где послују.

У категорију пратећих туристичких садржаја могу се сврстати: викенд насеља – место повремениг боравка излетника из Београда и околних општина, пристаниште и марина на Дунаву у градском насељу Гроцка, као и видиковци у подунавском делу Општине – односно локације на вододелницама код Дунава које се препознају као атрактивни туристички пунктови.

Посредни туристички ресурси

Надморска висина

Надморска висина је значајан физичко-географски чинилац положаја који утиче на одлике поднебља, односно на вертикално зонирање. Посебно је значајан фактор за планирање

туристичких активности, размештај објеката туристичке инфраструктуре и супраструктуре као и унутрашње везе и комуникације туристичких места за одмор и рекреацију.

Коте терена у зони археолошког локалитета су око 84,0-87 mnnv. Археолошки слој лежи на хумусу, некадашњој површини терена која је у зони истраживања утврђена на коти око 77-81 mnnv са падом око 4° у правцу реке Болечице.

Посматрано од Дунава ка Археолошком налазишту: обалоутврда са котом врха кеја се налази на 74 mnnv; заравњени - нижи плато (бетонски и травнати) ширине 20-40 m на 74-75 mnnv, и вертикални одсек висине око 7-10 m и горњи терасни, виши плато на 87,0-84 mnnv (у зони истраживања). Вертикални одсек нижег платоа у зони археолошког налазишта привремено је подупрт, ради спречавања даљег процеса одроњавања. Болечица се са Дунавом спаја на коти 71,9 mnnv.

У правцу севера, издваја се заравњени алувијални локалитет Пољана, који представља део разуђеног слива Ошљанског потока у Дунав. Висинске коте на овом подручју су између 71-75 mnnv.

Са становишта надморске висине подручје Винче, односно њен туристички атрактиван део, припада прелазном низијском у предпланински тип предела (копнени ландшафт) а по врсти климе равничарском климатском типу.

Предиспозиције за везу са суседним областима

Винча лежи на десној обали тока Дунава у делу који представља спој шумадијског побрђа и Панонске низије. Изузетно повољан како природно-географски, тако и економско-географски положај Винче, обезбеђује добре предиспозиције за везу са суседним областима али и са комуникацијама које повезују северну и средњу Европу са Јадранским, Егејским и Црним морем, и које чине кичму источног туристичког правца.

Повољне предиспозиције за развој туризма и везе са окружењем повећавају коридори VII (река Дунав) и X (централна Европа - Црно и Егејско море) који непосредно тангирају овај простор. Поред тога што се налази поред европских магистралних праваца који су жила куцавица за простор јужне, централне и источне Европе, Винча се налази на четрдесетак километара и од значајнијег међународног авио чворишта - аеродрома Никола Тесла.

На развој утиче и близина Београда, као великог градског средишта и туристички привлачне дестинације. Веза са Градом се остварује преко саобраћајнице од националног значаја - државни пут II реда (P100) Београд – Смедерево.

У односу на суседне области, може се закључити да Винча има отворен и приступачан положај.

Предиспозиције за успостављање комуникација унутар територије

Комуникација унутар територије насеља су развијене на подручју са малим разликама у надморској висини, и на лесним терасама које се спуштају према Дунаву и Болечици. Централни део Археолошког локалитета „Бело брдо”, се налази на високој лесној тераси. Културни слојеви локалитета падају према периферији, тако да формирају брежуљак који доминира околином. Еродивни утицај Дунава и неразвијеност економске активности на реци условили су формирање насеобинске структуре у форми лука који додирује

археолошки локалитет, где се ствара најближи контакт насеља и речног тока. Благо заравњени терен омогућава успостављање олакшане комуникације унутар територије насеља.

Резиме

- У анализи туристичке ресурсне основе по изразитим туристичким вредностима издвајају се издвајају се археолошко налазиште Бело брдо и река Дунав која је и део трансевропског пловног пута доступан туристичким бродовима из целог света. На подручју је изражена синтетска атрактивност простора.
- Археолошко налазиште Бело брдо спада у категорију туристичких атракција, сниженог нивоа саобраћајне и комуналне опремљености.
- Туристичка понуда се односи на једнодневне излете, са могућношћу презентација на самом локалитету. Изостала је озбиљна промоција овог налазишта, координација понуде и потражње и културно-едукативне делатности.
- Туристичка супраструктура и расположиви смештајни и угоститељски капацитети су скромни и орјентисани су на локално становништво, без икакве специјализације за пружање услуга посетиоцима из сфере културног туризма. На подручју насеља нема категорисаних смештајних објеката.
- На ширем плану археолошко налазиште није адекватно и програмски укључено у туристичку понуду Београда и Србије и у туристичком систему Београда представља периферну моноклеарну туристичку дестинацију.
- На локалном нивоу нема интеграције туристичке понуде, као ни иницијативе за стварање сложенијих форми туристичког производа, који би у основи садржао понуду роба и услуга из сфере културног туризма.
- Окружење које је имало елементе културног предела је модификовано и деформисано антропогеним утицајима, тако да нема повољан утицај на развој туристичке понуде.
- Атрактивност и привлачност археолошког налазишта Бело брдо издваја у класификацији туристичких атракција овај локалитет од свих других атракција непосредног подручја. Како је реч о културној баштини међународног значаја основни мотив потенцијалних туристичких кретања усмерен је према задовољавању културних туристичких потреба.
- Појам културног туризма сједињује у себи сложене интерактивне појмове културе и туризма као блиско везаних друштвених феномена. Наиме, културни туризам је својеврсна симбиоза садржаја културе и туризма. Комплексност саме дефиниције културе, сложеност интереса културних туриста те мноштво ресурса које културни туризам поседује узрок су тешкоћа у дефинисању истог, и планирању свеобухватних активности тог облика туризма.
- Иако га стручњаци називају различито, сви се слажу како туризам и субјекти туристичке понуде имају исту одговорност, попут упознавања туриста с оним

што дестинацију чини вредном, различитом и занимљивом. Према дефиницији WTO-а из 1985. године, кључни елемент који разликује културне од осталих туриста је мотивација која превладава у култури.

- Културни туризам не значи само путовање у прошлост већ и упознавање са савременим културним животом туристичког простора и окружења. У односу на конкретно подручје туристичког простора предмет пажње туриста, је конкретан локалитет и његове вредности, али и само окружење. Интересовање културних туриста је и однос локалног становништва према предметној туристичкој вредности, а не само посвећених појединаца.

Стање заштите животне средине, природних и културних добара

Заштита природе, заснована на очувању и одрживом коришћењу природних добара и природних вредности, спроводи се у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 и 14/16), Законом о заштити животне средине („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 72/09, 43/11 и 14/16), Уредбом о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, бр. 102/10) и др. Концепт развоја туристичког простора усклађен је са плановима и програмима заштите животне средине и културних добара.

Планирана интегрална заштита, уређење и нега предела подразумева подстицање традиционалних облика коришћења земљишта, регулацију грађења и уређивања простора у складу са карактером предела и традицијом грађења, спречавање ширења насеља и заустављањем непланске изградње, стимулисање коришћења постојећег грађевинског фонда, усклађивањем изградње инфраструктурних коридора и објеката са карактером и капацитетом предела и очувањем и афирмацијом карактеристичних културних и природних елемената у структури и слици предела (морфологија терена, водотоци, шуме, засади, насеља и објекти), као и креирање идентитета насеља заснованог на очувању и ревитализацији традиционалне архитектуре и постојећег квалитетног грађевинског фонда, као и на новој изградњи која уважава специфични рурални карактер физичке структуре насеља.

Природну вредност представља природна вегетација у приобаљу реке Болечице, као и сама река Болечица. Такође, велики значај за заштиту природе представљају појединачна стабла и групације стабала, међе и живице које имају изузетан значај за кретање врста, а самим тим и очување биодиверзитета.

У циљу заштите природе планирано је очување појединачних/група стабала, међа и живица у највећој мери, као станишта бројних врста и коридора, изузимајући земљиште од изградње и планирањем Осталих зелених површина. Такође, планирано је подизање зеленог коридора дуж реке Болечице, озелењавање околине налазишта и подручја активног клизишта, и на тај начин успостављање еколошке мреже на локалном нивоу и зелене инфраструктуре. Смишљеним планирањем односа изграђеног и отвореног простора и очувањем предеоног обрасца заснованог на коришћењу земљишта, обезбеђено је очување и унапређење карактеристичне структуре и слике предела. Реализацијом планског решења створиће се услови за заштиту природе и природних процеса.

Просторним планом подручја посебне намене планирано је успостављање заштитних зелених појасева на подручју околине Археолошког парка (ЗЈ.1 и ЗЈ.2) као и Зеленог коридора (ЗЈ.4).

У зависности од карактеристика терена, целокупног предеоног контекста и чињенице да се већ на дубини од 30 cm налазе вредни археолошки остаци, планиране су три зоне:

- Зона заштите налазишта на подручју клизишта (ЗЈ.2);
- Зона „Екомузеја“ као сталне музејске поставке, у оквиру кога би се узгајале и презентовале биљке које су се производиле у доба винчанске културе (Ј9.2); и
- Зона преосталог дела заштићене околине налазишта (ЗЈ.1)

Северно од археолошког налазишта и његове заштићене околине, у приобаљу Дунава, на терену активног клизишта, планирано је подизање заштитног зеленог појаса чиме би се, поред предвиђене потпорне грађевине од армираног тла висине 5 m, додатно допринело санирању уочених инжењерско-геолошких процеса (одроњавање, суфозија и проветравање), али и заштити природе и слике предела.

Шумско растиње исушује површинске слојеве терена, а механички их учвршћује системом дубоког корења (једна тридесетогодишња бреза транспирацијом преко листа избаци годишње из тла 32000 l воде или једна бела јова средњег раста својим корењем веже 5 до 10m³ земље).

Дуж северне регулације реке Болечице, планирано је формирање Зеленог коридора ширине 50 m, у циљу успостављања еколошке мреже на локалном нивоу и на тај начин очувања биодиверзитета, заштите земљишта од штетног дејства ерозије (водне, еолске), али и коришћења као уређене зелене површине од стране посетилаца.

У обухвату археолошког локалитета нема заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, као ни евидентираних природних добара. Непосредно окружење „припада типу предела „Дунавско приобаље - падински део десне обале Дунава“⁵. Реч је о културном пределу који одражава традиционалне начине коришћења земљишта, у складу са карактеристикама и ограничењима природне средине у којој се налазе. Погодан положај између реке Дунав и шумадијских планина Авале и Космаја, условили су развој пољопривреде и сточарстава, а касније воћарства и виноградарства. Разуђеним, брежуљкастим тереном на 250 до 300 mпv, доминирају углавном поља малих димензија оивичена богатом мрежом живица, са великим учешћем воћњака и винограда.

Значајну природну вредност представља природна вегетација у приобаљу реке Болечице, као и сама река Болечица. Велики значај за заштиту природе имају појединачна стабла и групације стабала, међа и живица које имају изузетан значај за кретање врста, а самим тим и очување биодиверзитета.

Река Дунав са приобаљем је еколошки коридор од националног и међународног значаја (Уредба о еколошкој мрежи, „Службени гласник РС”, бр. 102/10), јер повезује еколошки значајна подручја на простору Републике Србије, као и еколошке мреже суседних земаља.

⁵ Цвејић, Ј., Васиљевић, Н., Тутунџић, А. (2008).

Део простора (од 1147 до 1145 km обале Дунава) припада међународном еколошком коридору ИБА „Ушће Саве у Дунав” - РС017БА. Еколошки коридор обухвата ушће Саве у Дунав (10 km) и 39 km тока Дунава са приобаљем (од 1184. до 1145. km), укупне површине 9.808 ha. Значај подручја је у особеним алувијалним стаништима уз две велике реке, са бројним острвима, рукавцима и мртвајама.

Природна целина Винчанска бара (евидентирано природно добро), која се налази северно од археолошког локлалитета у саставу је еколошке мреже, са површином од око 71,0ha. Подручје природне целине обухвата мочварни екосистем Винчанске баре и напојни канал којим је бара у вези са реком Дунав и његовим екосистемом и преко кога се регулише напајање и режим воде у току сезоне. Појас регулације канала је ширине 50,0 m. Винчанска бара је дом преко 50 заштићених и строго заштићених дивљих врста флоре и фауне. Међу њима су орао беле боје, бела чапља, барске корњаче, као и реликвија, бела лизалица, која се на подручју Београда може видети на само пет локација уз Дунав. Поред тога, што је значајно за гнежђење, сеобу и зимовање птица ово подручје је важно за заштиту влажних станишта и врста које су везане за таква станишта.

Винчанска бара је угрожена дивљим депонијама које покривају површину више од пет хектара, али и изливањем отпадних вода са депоније у Винчи. Поред отпада, ово подручје угрожава девастација шуме и прекомерни улов рибе.

Заштита културног наслеђа

Археолошки остаци представљају важан сегмент укупног наслеђа, који због специфичних својстава треба на посебан начин третирати и заштитити. Адекватна археолошка истраживања уз примену усвојених методолошких поступака и израду потпуне документације представљају основни вид заштите археолошких налазишта.

Заштиту археолошких налазишта могуће је регулисати систематским археолошким истраживањима, претходним сондажним истраживањима или стручним археолошким надзором током извођења земљаних радова. Примену одговарајућих мера заштите могуће је утврдити на основу проспекције терена и процене стручњака надлежне установе заштите за сваку локацију посебно.

Археолошко налазиште „Бело брдо” у Винчи је непокретно културно добро националног и међународног значаја, ужива статус културног добра од изузетног значаја за Републику Србију (*Решење Завода бр. 653/5 од 10.11.1965, Културно добро од изузетног значаја Одлука „Службени гласник СРС“ бр. 14/79, 71/09*). Бело брдо - Винча, као носилац Винчанске културе која је захватала велику територију Балкана има изузетан историјски, археолошки, културолошки, научни, истраживачки, уметнички, економски и геополитички значај. Слојевитост наслеђа Винче јединствена је у региону југоисточне Европе и представља један од важних елемената просторног развоја Београда и Србије. Већ од првих истраживања на Винчи 1908. године, велики број изузетних покретних и непокретних налаза допринели су да се Винча нађе у жижи интересовања археолошке науке и постане налазиште чувено у целом научном свету.

Археолошко налазиште Бело брдо је простор који се са мањим прекидима истражује више од сто година и пружа обиље изванредних доказа о начину живота у праисторији. У археолошкој науци средње и југоисточне Европе узима се као поуздан показатељ за

проучавање појаве и развоја великог броја неолитских и енеолитских култура на подручју Балкана. Утицаји значајних збивања и промена у материјалној и духовној култури сагледани су у појединим нивоима културног слоја дебљине око 10m, колико се наталожило дугим боравком људи на овом месту од 5700-4200 године п.н.е.

Археолошко налазиште „Бело брдо” у Винчи карактеристично је по оствареном континуитету насељавања (више од 7500 година), вишеслојности и начину праисторијског живота у свим његовим манифестацијама: становање, употребни, украсни, ритуални и уметнички предмети, токови економског развоја, утицаји на становнике других насеља на Балкану и шире. Друга изузетно важна карактеристика је могућност за научно проучавање, интерпретацију и презентовање откривених остатака праисторијских кућа и предмета откривених у њима. Слој висине 10 m на којем се чита континуитет овог богатог вишевековног неолитског насеља представља изванредну мапу трајања једне праисторијске културе али и велику опасност услед природних и промена насталих дејством људи, а које утичу на његово стално пропадање.

Утемељење, раст и највиши успон винчанске културе илуструју археолошки налази откривени на дубинама између деветог и шестог метра. При изградњи праисторијског насеља неолитски становници Винче су водили посебну пажњу око распореда кућа, од којих су остали очувани остаци квадратне основе (30-50 m²) континуитет културе још изразитије потврђују покретни археолошки налази, на првом месту керамичко посуђе и антропоморфне фигурине. На истраженом простору откривено је на хиљаде предмета који се налазе у многим музејским збиркама, а рад на њиховом проучавању траје и данас. На основу тих бројних и веома разноврсних предмета, као и остатака архитектуре и коришћених сировина, може се поуздано реконструисати цела историја Винче, односно материјална и духовна култура бројних генерација које су у њој живеале. Основана је индиција да је Бело брдо-Винча први европски град, имајући у виду диспозицију откривених стамбених објеката и укупан начин живота.

Мултидисциплинарна истраживања дала су бројне податке за реконструкцију изгледа и конструкције кућа у неолиту, са пећима, отпадним јамама и бројним налазима оруђа, грнчарије и предмета ритуалног и уметничког карактера изванредне технике израде. Многи од ових предмета налазе се у музејским збиркама у Србији, али и у иностранству. Значај Винче за археологију Европе огледа се у њеном континуитету па је тако у прошлости коришћена за релативно датовање позног неолита целог Балкана. Данас, када су обављена прецизна C14 датовања, Винча је поново репер за хронологију Југоисточне Европе и незаобилазна у свим разматрањима праисторијских периода Европе.

Археолошко налазиште „Бело брдо“ у Винчи је једна од првих локација у Србији где су почетком XX века почела систематска истраживања. Милоје М. Васић био је први школовани српски археолог који је ископавао од 1908. до 1934.године, на простору од приближно 1500 m². Захваљујући чињеници да „Бело брдо“ садржи материјалне остатке који су акумулирани на овом месту од 5700. године старе ере па све до краја праисторијског периода оно представља идеалан локалитет за спровођење најсавременијих интердисциплинарних истраживања. Од 1998. године укључени су стручњаци бројних дисциплина који користе своје најсавременије методологије како би осветлили поједине аспекте живота у неолиту. Архитектура, третман простора, брзина и ритам наслојавања, дужина трајања кућа, организација насеља, реконструкција старе животне средине,

керамичке студије, биосфере на основу остатака из неолитских слојева, палео-ботаничке анализе, анализа исхране, третман покојника, коришћење природних ресурса и многе друге су биле теме научног бављења током нових истраживања у Винчи. Захваљујући оваквом приступу и прецизним археолошким ископавањима документованим у дигиталном облику обављено је свеобухватно датовање методом радиоактивног угљеника C14. Сарадња са Универзитетом у Кардифу (*Cardiff University*), и централном институцијом заштите „Хисторик Ингланџ“ (*Historic England*) Велика Британија кроз пројекат TOTL добијено је 220 датума који су са тачношћу од двадесетак година одредили старости сваког слоја Винче. Резултати овог и других истраживања публиковани су у водећим светским научним часописима као што су *Antiquity*, *Radiocarbon*, *Germania*, *Nature* и другим.

У археолошким профилима се може издвојити више праисторијских насеља од којих најстарије датира још из времена старчевачке културе (≈ 10 до $9m$), са остацима земуница и карактеристичном керамиком. У вишим слојевима нађени су остаци винчанске културе, Винча-Тордош и Винча-Плочник (≈ 9 до $3m$) у којима су заступљени остаци кућа, бројни керамички судови, значајни налази неолитске пластике, камене секире и разноврсни коштани алат. У горњем слоју (≈ 3 до $0m$) наилази се на археолошке остатке каснијих епоха. Хронолошки, последњи налази везани су за раздобље од VIII до XV века, када је терен коришћен за сахрањивање.

Мада је праисторијско насеље у Винчи годинама ископавано, ипак је испитан само мали проценат његове површине. На истраженом простору нађено је на хиљаде предмета који су данас у многим музејским збиркама, а рад на њиховом проучавању траје с несмањеним интересовањем и данас. На основу тих бројних и веома разноврсних предмета, као и остатака архитектуре и коришћених сировина, може се поуздано реконструисати цела историја Винче, односно материјална и духовна култура бројних генерација које су у њој живеле.

Током 2014. и 2015. године обављена су додатна истраживања у заштићеној зони археолошког налазишта у циљу откривања границе налазишта „Бело брдо“. За ову сврху направљен је тродимензионални модел рељефа, урађена је аерофотографија високе резолуције, а геомагнетним мерењима обухваћена је површина од 5ha. Урађене су и 53 геофизичке сонде у три кампање. Из ових опсежних истраживања произлази да је насеље у Винчи настало на неколико тераса које се простиру ка реци Болечици, које су се постепено попуњавале и на крају поравнале, што је било последица различитих формативних процеса. Могуће је, дакле, да се у једној истој фази живело и у делу насеља које се развијало на нижој тераси и на тераси изнад ње. У том случају, приликом даљих ископавања неопходно је да се пажња обрати на природне формације (глине), које могу да буду индикативне за стратиграфска разматрања. Пошто од њих у великој мери зависи хронологија позног неолита и раног бакарног доба на Балкану, али и у централној Европи, ово сазнање убудуће мора да се узме у обзир приликом планирања и спровођења ископавања. Овај простор је у Плану на графичким прилозима означен као III степен заштите - простор на коме је потврђено постојање локалитета.

Интерес је да се наставе научна археолошка истраживања уз примену савремене методологије ископавања и документовање, која ће објединити заштиту археолошког налазишта и тиме бити стављена у мисију презентације и формирања археолошког парка.

Преглед постојеће планске и развојне документације

У поступку израде Студије за проглашење Туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо” анализирана је релевантна развојна - стратегијска и планска – просторна и урбанистичка документација, која непосредно и посредно обрађују туризам, простор и окружење туристичког простора, као и комплементарне делатности које имају утицај на развој туризма.

Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025 („Службени гласник РС”, 98/2016)

Стратегија развоја туризма Републике Србије 2016-2025. („Службени гласник РС”, бр. 98/2016) са Акционим планом, препознаје Град Београд са гравитационом зоном као једну од најзначајнијих туристичких дестинација Републике Србије, које треба развијати у оквиру туристичког простора Подунавље. Кључне ресурсне и атракцијске вредности су: културно-историјско наслеђе, туристичко-географски положај, догађаји, гастрономија, реке Дунав и Сава, као и разне антропогене вредности и природна добра.

Београд је мултиполарна дестинација са израженом концентracијом туристичких атракција – градско језгро старог дела града, Нови Београд – пословно комерцијална зона, Земун – градско језгро и приобаље Дунава. Кључни производи: *city break*, МІСЕ туризам, наутика, кружне туре, манифестације (*Beerfest*, БИТЕФ, БЕЛЕФ, ФЕСТ, Београдски манифест, Фишфест, и сл.), специјални интереси, здравствени туризам и културно тематске руте. Наглашеност приобаља Дунава, као пола развоја и културно тематских рута, као кључног туристичког производа од посебног су значаја за развој туризма у оквиру Туристичког простора „Винча”.

Стратегија развоја културе са акционим планом (<https://kultura.gov.rs/>)

Стратегија развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029. године представља основни стратешки документ културне политике Републике Србије, којим се на целовит начин утврђују правци деловања и начини спровођења културне политике, као јавне политике у области културе. У оквиру мера за унапређење међуресорне, међусекторске и сарадње различитих нивоа власти када је у питању културни туризам, наведено је: плански и систематски треба тежити побољшању позиције Републике Србије као одредишта које понуду базира на богатству материјалног и нематеријалног културног наслеђа и савремене културе, што подразумева развој конкурентних и атрактивних (културно-туристичких) производа; затим креирању нових националних и развоју постојећих културно-туристичких рута на територији наше земље, што све доприноси повећању учешћа културног туризма у приходима оствареним од туризма и повећању туристичког промета на културним локалитетима и културним садржајима на локалном нивоу. Такође, треба радити на развоју креативне индустрије у сврху туризма, која нуди велике могућности за подстицање савременог стваралаштва, међународну сарадњу и представљање наше земље у свету.

Стратегија развоја града Београда - Стратешки циљеви, приоритети и мере одрживог развоја до 2021. године („Службени лист града Београда”, бр. 47. од 30.06.2017. године)

Стратегија развоја града Београда у мерама за унапређење и развој туризма као приоритете наводи: унапређење туристичке инфраструктуре и супраструктуре, ревитализацију и осавремењавање амбијенталних целина, обогаћивање туристичке понуде у оквиру постојећих производа и унапређење промоције Београда као туристичке дестинације. Све наведено ће се реализовати кроз: промоцију града Београда као атрактивне регионалне, европске и ваневропске туристичке дестинације са јединственим брэндом; суфинансирање програма и пројеката конгресног, манифестационог, културног и руралног туризма; унапређење укупне туристичке понуде; унапређење програма коришћења нових информационих технологија у туризму, израду и реализацију пројеката туристичке сигнализације на територији града Београда; унапређење и промоцију туристичких зона и амбијенталних целина Београда, модернизацију и обогаћивање сувенирског програма града Београда.

Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник Републике Србије”, бр. 88/10)

У анализи стања просторног развоја Републике Србије, ППРС констатује да културно наслеђе није довољно афирмисано као развојни ресурс. Очувано и заштићено културно наслеђе део је визије просторног развоја Републике Србије дате планом, док су „заштита, контролисано и одрживо коришћење природе, природних ресурса, природног и културног наслеђа” дефинисани као четврти од пет основних циљева плана.

Према ППРС „подручја са заштићеним, уређеним и адекватно презентираним културним наслеђе јачати привлачност и конкурентност за инвестирање и развој туризма”. У најзначајнија подручја у том смислу, ППРС убрјаја и археолошка налазишта из праисторије, међу која спада и локалитет „Бело брдо” у Винчи.

У нацрту Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035 утврђени су општи и посебни циљеви просторног развоја по тематским областима. (<https://www.mgsi.gov.rs/>)

Општи циљ развоја туризма је одрживи просторни развој туризма, интегрисан у економски, социјални, културни и еколошки развој територијалних целина, урбаних и руралних насеља и инфраструктуре, који доприноси јачању међународне, националне и регионалне конкурентности, активирања и заштите туристичких простора.

Општи циљ просторног развоја у области заштите, уређења и коришћења културног наслеђа је афирмација културног наслеђа као вредности и ресурса одрживог развоја и фактора националног и регионалног, урбаног и руралног идентитета.

Посебни циљеви просторног развоја у области заштите, уређења и коришћења културног наслеђа су:

1. Развој интегративног и територијалног приступа заштити, уређењу и одрживом коришћењу културног наслеђа у складу са међународном регулативом;

2. Увођење контекстуалног приступа као елемента унапређења методологије планирања у заштићеним подручјима и у околини заштићених културних добара;
3. Проширивање предмета заштите непокретних културних добара, односно обухватање нових категорија културног наслеђа које нису дефинисане националним правним документима, али су у складу са међународном регулативом;
4. Увођење типолошког приступа и карактеризације простора на нивоу подручја, насеља и мањих целина;
5. Подизање свести о значају и вредности културног наслеђа за друштво, а посебно за локалне заједнице кроз јачање партиципације у процесу планирања;
6. Подстицање трансграничне, интрарегионалне и интеррегионалне сарадње на заштити и презентацији културног наслеђа и развоју културног туризма.

Просторни плана подручја посебне намене међународног водног пута Е 80 – Дунав Паневропски коридор VII (Уредба о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене међународног водног пута Е 80 – Дунав (Паневропски коридор VII) „Службени гласник РС”, број 14 од 4. фебруара 2015.)

Основне намене дефинисане овим Планом су водни транспорт и остала водопривредна инфраструктура, док се заштита културних вредности и туризам третирају као додатне посебне намене.

План сагледава културно наслеђе Дунавског коридора као потенцијал за успостављање квалитетније међународне сарадње и за развој културног туризма. У том смислу, археолошко налазиште Бело брдо наведено је у систематизацији културних добара која је део Плана. Идентификовани проблеми одржавања културних добара, су недовољна заштита, недостатак планова управљања и недефинисаност, као и непоштовање граница заштитних зона око културних добара, а континуално рекогносцирање и истраживање материјалног и нематеријалног наслеђа наведено је као приоритет.

Општи циљ заштите непокретних културних добара је "стварање регионалног идентитета на бази очувања, заштите и туристичке валоризације културног наслеђа Подунавља", а као оперативни циљеви су "активирање потенцијала културног наслеђа као развојног фактора, интегрално аутентичности културних добара и њиховог окружења, заштита добара од неконтролисане изградње и квалитетна доступност са водног пута, атрактивна презентација и интерпретација, као и стварање услова за бољу регионалну и међународну повезаност на бази културног идентитета.

Квалитет плана је и у томе што препознаје (између осталог) потенцијални конфликт између развоја водног пута и заштите природних и културних добара.

У планска опредељења спадају очување и заштита свих добара са споменичким вредностима, независно од њиховог формалног статуса, интегрална заштита материјалних и нематеријалних културних вредности и природних вредности подручја Просторног плана, као и одрживо коришћење културног наслеђа као развојног ресурса и економског добра.

Једно од планских решења је и изградња путничког пристаништа у Винчи, као и марине у Гроцкој, што треба имати у виду при даљој просторној анализи. План се спроводи (између осталог) доношењем адекватног урбанистичког плана, уз препоруку да се у подручјима насељених места разрада спроводи на нивоу урбанистичког плана.

*Просторни план подручја посебне намене археолошког налазишта Бело брдо
(„Службени гласник РС”, број 43/17)*

План вреднује археолошко налазиште „Бело брдо” у Винчи, као важан сегмент укупног наслеђа, који има изузетан историјски, археолошки, културолошки, научни, истраживачки, уметнички, економски и геополитички значај. Слојевитост наслеђа Винче јединствена је у региону југоисточне Европе и представља један од важних елемената просторног развоја Београда и Србије, коју због својих својстава треба на посебан начин третирати и заштитити.

У полазним основама плана и приказу постојећег стања за туризам је наведено да - „Археолошко налазиште Бело брдо припада туристичкој зони коју карактеришу дисперзне локације, сниженог нивоа саобраћајне и комуналне опремљености. Централна и најважнија активност је монофункционалног карактера и односи се на археолошко налазиште док су остале активности/делатности пратеће (угоститељство, трговина, забава и сл.) и доприносе подизању атрактивности локације. Међународни углед ове вредне културне баштине од изузетног значаја сврстава је у први ранг међу туристичким производима”.

У складу са анализом постојећег стања, општи циљ просторног развоја је: трансформацијом и комплетном реконструкцијом, од данас запуштеног простора, створити просторно интегрисан, социјално прихватљив и економски одржив савремени градски центар и елитни део града са снажним и новим културним и туристичким идентитетом.

У Плану се наглашава - „Постојећа туристичка понуда с обзиром на потенцијале није довољно развијена ни афирмисана а још мање организована и повезана. Постојећи видови туристичке понуде свели су се на једнодневне излете ниског квалитета и малог профита. Изостала је озбиљна промоција овог налазишта, координација понуде и потражње и културно-едукативне делатности. Саобраћајна, комунална и туристичка инфраструктура која је од виталне важности за развој туризма је недовољно развијена. Туристичка супраструктура и расположиви смештајни капацитети су скромни осим спорадичне понуде некатегорисаног приватног смештаја, док је локално становништво слабо укључено. Археолошко налазиште, такође, угрожава проблем клизишта и отпадних вода. Простор се тренутно налази у стању условне равнотеже и било каква промена (атмосферска или антропогена) трајно може да наруши равнотежу и угрози налазиште. Како је у питању *простор који због својих карактеристика, вредности и приоритетне туристичке намене захтева посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите* потребно је што пре приступити стабилизацији терена и изради планске и *друге документације.*”

Површина земљишта обухваћена Планом износи приближно 112,8 ха. Грађевинско земљиште у оквиру границе Плана подељено је на земљиште јавне и осталих намена.

Земљиште јавне намене:

- саобраћајне површине,
- археолошки локалитет,
- водне површине,
- зелене површине,
- површине за објекте и комплексе јавних служби и

- површине за инфраструктурне објекте и комплексе.

Земљиште осталих намена представљају површине за становање, површине за комерцијалне садржаје и остале зелене површине.

У обухвату предметног Плана, према степену заштите археолошког налазишта, дефинисане су три целине:

- Археолошко налазиште - I степен заштите;
- Заштићена околина археолошког налазишта - II степен заштите и
- Простор на коме је потврђено постојање налазишта - III степен заштите.

Измене и допуне Регионалног просторног плана административног подручја града Београда („Службени лист града Београда”, бр.86/18)

План препознаје разноврсност културне баштине на територији града као развојни потенцијал и смешта могуће правце развоја у рекреативни и туристички потенцијал реке Дунав, као и унапређење културних добара и њихово коришћење као генератора економских, културних и туристичких активности.

Развојна концепција РППАПБ везана за археолошки локалитет „Бело брдо”, заснована је на интегративној заштити која представља кохерентни систем јавних интервенција створен да стимулише и уравнотежи приватну и друштвену иницијативу која треба да културно наслеђе препозна као необновљиви ресурс, извор идентификације (препознавања) и културни капитал који може да се користи за разне видове обнове. Примена интегративне заштите за археолошке локалитете који се налазе на још неурбанизованим подручјима, без обзира да ли су проглашени за културна добра или не, омогућава пуну заштиту која се спроводи кроз израду планског документа.

Планом се предвиђа развој следећих туристичких производа:

- пословни туризам + МIСЕ (састанци, подстицајна путовања, конференције, изложбе),
- градски одмор, кружна путовања (културни итинерери у комбинацији са осталим етно-гастрономским и амбијенталним вредностима), наутика,
- догађаји - сајам, Арена, Сава центар, стадиони, Ада, спортска инфраструктура, културна баштина, фестивали, концерти); спорт; специјални интереси (бициклизам, камповање, пешачење, активности на води, здравствени туризам, лов, риболов, екологија и др.),
- пословни, културни, рекреативни и спортски туризам имају посебан значај за Град у целини и неке његове делове (општине Барајево, Сопот, Младеновац, Гроцка).

Генерални урбанистички план Београда - текст („Службени лист града Београда”, бр. 11/16)

Генерални урбанистички план Београда - текст („Службени лист града Београда”, бр. 11/16) у области туризма предложеним решењима потврђује Београд као туристичко место прве категорије на основу Елабората „Категоризација Београда као туристичког места”. За подручје Винче је посебно значајно планирање додатних смештајних капацитета „уз

марине, а посебно на Ада Хуји, код археолошког налазишта Винча на десној обали Дунава и на другим комерцијалним површинама, посебно у централној и у периферној зони (на ободу заштићених целина”.

План генералне регулације система зелених површина Београда („Службени лист града Београда”, 2019)

Циљ израде Плана генералне регулације система зелених површина Београда је стварање планских услова за:

- очување постојећих зелених површина у садашњим границама,
- унапређење зелених површина лошијег квалитета и вредности; унапређење постојећих зелених површина ка постизању њихове мултифункционалности, као и функционалности и међусобне везе целокупног система зелених површина,
- усклађивање важеће типологије зелених површина дефинисане Генералним планом Београда 2021. („Службени лист града Београда”, бр. 27/03, 25/05 и 34/07) са законским оквиром и типологијама европских градова, а у циљу примене европских стандарда, конвенција, и сл,
- очување подручја вредних биотопа (станишта),
- обезбеђивање локација за подизање нових зелених површина како би се уједначила просторна дистрибуција и заступљеност појединих типова зелених површина, достизање европских стандарда у погледу обезбеђивања одговарајућих зелених површина за потребе рекреације становника и других корисника, као и са аспекта квалитета и заштите животне средине и тако успоставио оптимални систем и међусобна повезаност целокупног система зелених површина Београда.

Границом Плана генералне регулације система зелених површина Београда обухваћене су територије дванаест градских општина Вождовац, Врачар, Звездара, Земун, Нови Београд, Палилула, Савски венац, Стари град, Чукарица, Раковица, Сурчин и Гроцка, односно подручја наведених општина која су обухваћена границом Генералног плана Београда 2021, површине око 77.460 ha.

Просторни план подручја дела градске општине Гроцка („Службени лист града Београда”, бр. 54/12)

Просторни план за део ГО Гроцка не обухвата подручје археолошког налазишта „Бело брдо”, међутим његова припадност административном подручју градске општине Гроцка и утицај који може имати на њен развој одредили су стратешка планска опредељења, циљеве и мере за спровођење Плана.

Планска концепција заштите, унапређења и развоја културног наслеђа, заснована је на принципима интегративне заштите и подразумева повезаност три кључна елемента - очување, унапређење и коришћење културних добара - као ефикасан механизам који ће створити претпоставке за трајну заштиту наслеђа и интегрисање у савремене развојне токове општине, као једини реалан пут ка његовом опстанку и рехабилитацији. Примарна заштита која се односи на чување, одржавање и коришћење културних добара, као и њихову заштиту, конзервацију и обнову – треба да се спроводи кроз мере које су дефинисане у складу са Законом о културним добрима и правилима урбанистичке заштите. Подразумева

се претходна пажљива валоризација културних вредности и осмишљено интервенисање кроз урбанистичке планове, уз доследну примену услова и мера прописаних од стране надлежне службе заштите.

У оквиру развојне концепције за културно и градитељско наслеђе планира се и локација етно-парка у близини археолошког налазишта Бело брдо, који би у перспективи представљао едукативни центар и туристичку атракцију.

Стратегијски мастер план развоја туризма Београда за подручје археолошког налазишта Бело брдо, Винча

Стратегијски мастер план развоја туризма Београда за подручје археолошког налазишта Бело брдо, Винча, утврдио је стратешки концепт и развојни модел, концепт туристичке дестинације и искуствене зоне туристичког простора археолошког налазишта Бело брдо у Винчи, инвестициону стратегију, пословно управљачки модел, програм јачања конкурентности дестинације, оквир за планирање туристичког маркетинга, преглед инвестиционих пројеката и економско - финансијску оцену пројеката, акциони план за спровођење пројеката са динамичким планом реализације.

Стратегијски мастер план је један од корака у остварењу циља да археолошко налазиште Бело брдо у Винчи постане добро уређени археолошки парк с различитим наменским садржајима и добро организована, специјализована туристичка дестинација археолошког туризма, која ће омогућити посетиоцима да сагледају и разумеју живот и рад људи у доба неолита, а истраживачима да примењују и развијају савремене методологије у истраживању овог вишеслојног праисторијског станишта, које без прекида траје готово цео миленијум.

Кључно опредељење обрађивача плана било је да се предложеним мерама обезбеди дугорочна заштита и, примарно, резервација ширег простора археолошког налазишта за даља истраживања. У том контексту, од кључног значаја је максимална заштита тачака од интереса за одрживи развој туризма у ширем подручју археолошког налазишта, те да се интелигентним дизајном омогући дугорочан и стабилан извор прихода за заштиту и унапређење простора овог изузетно потентног туристичког локалитета у целини, имајући у виду његов међународни значај.

Кључни пројекти који ће градити конкурентску позицију Археолошког налазишта Бело брдо на туристичком тржишту укључују кључне инвестиционе пројекте пре свега јавног сектора (који су предмет физичког мастер плана), као и оне пројекте који приватним и/или јавним иницијативама подупиру развој комплетног туристичког ланца вредности ширег подручја археолошког налазишта.

Током процеса израде овог Стратегијског мастер плана, ревидирани су пројекти који су предложени на територији самог археолошког налазишта и у његовом блиском окружењу, додатно узимајући у обзир то да су поједине иницијативе већ у току, па су и оне адекватно валоризоване у контексту искуственог структурирања подручја покривеног физичким

мастер планом. У предлозима развојних пројеката, извршено је усклађивање постојећих иницијатива са новим предлозима пројеката.

Овакав приступ у потпуности омогућава концепт формирања заокружених искуствених зона / малих универзума за себе, којима ће се обезбедити квалитетан садржај и испорука искуства свим заинтересованим категоријама посетилаца за које се понуда Археолошког налазишта Бело брдо припрема.

Поштујући захтеве одрживог туристичког планирања, физички мастер план је израђен за потребе идентификације и позиционирања пројеката на територији археолошког налазишта.

Развојни пројекти који се дају описно, примењују се у комплетном обухвату плана, али је њихово усмерење ка развоју додатних садржаја и претварању компаративних у конкурентске предности Археолошког налазишта Бело брдо као дестинације. Дакле, ови пројекти се могу схватити као својеврсни програми конкурентности, па је, у том смислу, неопходно поклонити подједнаку пажњу и њиховој реализацији, јер су они пут до бржег достизања жељене тржишне позиције, а и доносе значајне користи у погледу дугорочног очувања и унапређења простора.

Пројекти јавног сектора

1. Археолошко налазиште и Научно-истраживачки центар – опремање

- 1.1. Археолошко налазиште – опремање
- 1.2. Заштита археолошког налазишта „Бело брдо” од штетног дејства вода

2. Стварање услова за посетиоце

- 2.1. Центар за посетиоце
- 2.2. Архео парк
- 2.3. Прихватни простор за посетиоце са паркингом
- 2.4. Креативни хаб Винча

3. Саобраћајна приступачност

- 3.1. Приступна саобраћајница: улица Николе Пашића – паркинг – улица Николе Пашића
- 3.2. Бицикличка стаза: Паркинг, приобаље Дунава – скела Винча-Иваново
- 3.3. Туристичка стаза: Паркинг – Центар за посетиоце
- 3.4. Пристаниште

3.5. Туристичка сигнализација

4. Стварање услова заштите

4.1. Приобаље Дунава

Пројекти приватног сектора

1. Активност мапирања пројеката приватног сектора

Пројекти развоја конкурентности дестинације – кључни стубови конкурентности

1. Научно-истраживачки центар неолита
2. Камп – гламурозни камп (glamping)
3. Неолитски адреналински парк Винчанска пешчара
4. Угоститељски објекат – ресторан / бистро
5. Зелени лавиринт

Пословно-управљачки модел

У циљу обезбеђивања основе за ефикасну реализацију предложених кључних развојних решења, Стратегијским мастер планом је предвиђено формирање дестинацијске менаџмент организације.

Реализација плана инвестиција, систем планирања и управљање развојем туризма на подручју Археолошког налазишта Бело брдо су кључне активности развојног ентитета. Кроз њих се остварује додатна вредност за све кључне субјекте и обезбеђује се здрава клима за обављање свих активности у вези са дугорочним очувањем и унапређењем туристичког простора. Реч је о: процесу идентификације могућих пројеката, развоју пројекта, подршци у имплементацији предвиђених пројеката, архитектонској контроли, обезбеђивању подршке развоју у критичним фазама и јасном дефинисању понуде – пословних могућности и континуираном развоју туристичког производа.

У том контексту, кључне одговорности развојног ентитета су:

- Спровођење Стратегијског мастер плана;
- Стварање услова за тражење о идентификацију партнера за реализацију развојних пројеката и иницијатива;
- Постављање и контрола правила игре;

- Решавање односа са локалним интересним субјектима на дугорочно одрживој основи;
- Брига о изради и доношењу регулационих планова;
- Уговарање и надзор пројеката инфраструктуре у туристичком простору;
- Уговарање реализације пројеката са инвеститорима и
- Инжењеринг.

Фокус будућег управљача туристичким простором је на континуираном развоју понуде и програма за целу годину, прилагођеној комуникацији и маркетингу ка циљаним тржиштима и постављању успешне платформе сарадње јавног и приватног сектора у наведеним подручјима активности.

Кључне одговорности дестинацијског менаџера су:

- Континуирани развој туристичких производа у сарадњи са осталим интересним субјектима у развоју туристичког простора;
- Обезбеђивање заједничког маркетинга;
- Проактивни маркетинг и продаја дестинације;
- Развој људских ресурса.

У перспективи, будући управљач туристичким простором Археолошког налазишта Бело брдо обавља послове пружања подршке даљим истраживањима у оквиру туристичког простора, стратешког планирања, заштите, резервације и унапређења туристичког простора, развоја производа, имплементације система осигурања квалитета, истраживања тржишта, маркетинга и продаје.

Анализа постојећег стања у туризму

Према подацима Министарства трговине, туризма и телекомуникација РС, у јуну 2021. године, у градској општини Гроцка, регистрована су три смештајна објекта, два хотела (3* и 4*) и један гарни хотел (2*). Укупан број смештајних јединица је 74, од чега су 58 у оквиру хотела. Број лежаја у градској општини Гроцка је 110, од чега се 86 налази у оквиру хотела.

У самом насељу Винча, у близини археолошког локалитета (4,7 km) налази се само један хотел са 3* (Радмиловац), са 24 смештајне јединице и 36 лежаја. Од преостала два смештајна објекта у градској општини Гроцка, хотел Hedonic (4*) налази се у Врчину, док се гарни хотел Marina Oasa (2*) налази у Гроцкој.

Имајући у виду да је Гроцка приградска општина, у непосредној близини реке Дунав и многобројних природних лепота, планско усмеравање смештајних капацитета ка домаћим туристима који траже „бег из града” може престављати добар краткорочни одговор на услове пандемије, а касније адекватну основу за даље ширење туристичког потенцијала градске општине Гроцка, а и самог локалитета Винче.

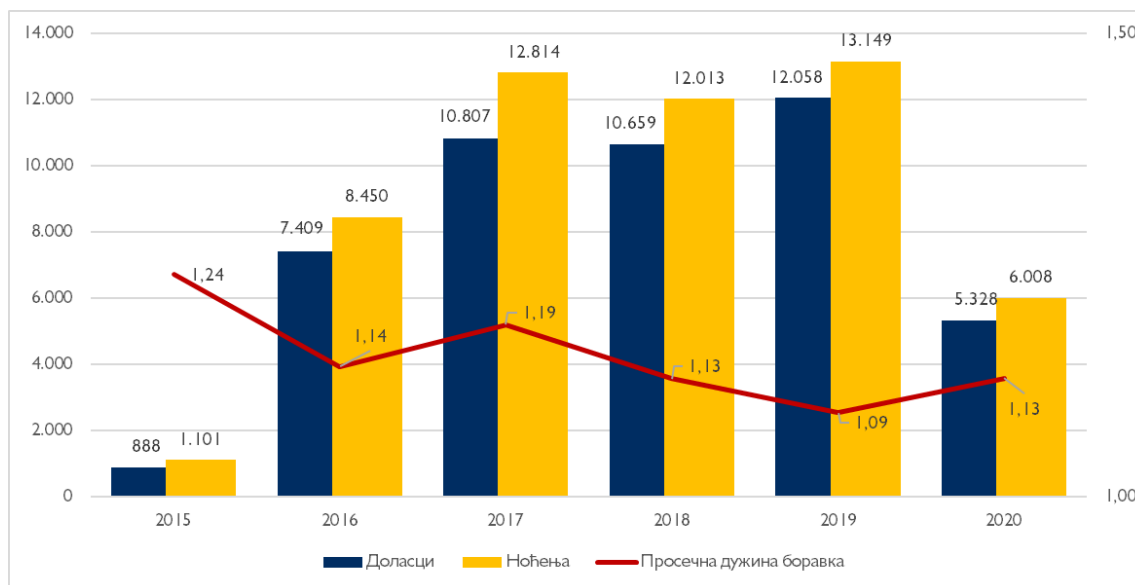
Фокусирајући се само на микролокацију насеља Винча, очигледно је да постојећи смештајни капацитети нису адекватног обима, као и да ниједан смештај није у непосредној близини археолошког налазишта. Пошто је потенцијал „Белог брда” међународни, неопходно је да постоје адекватни смештајни капацитети за посетиоце који нису из Београда.

Један од кључних стратешких циљева развоја ове будуће туристичке дестинације мораће бити развој и прилагођавање смештајних капацитета насеља Винча, па и саме градске општине Гроцка.

Туристичка тражња

У 2019. години градску општину Гроцка је посетило 12.158 гостију који су остварили 13.149 ноћења, а овај промет је више него преполовљен услед пандемије. У периоду од 2015-2019. године, бележи се константан раст броја посетилаца, уз благу корекцију тренда у 2018. години.

График 1. Тренд долазака и ноћења туриста у градску општину Гроцка (2013.-2019.)

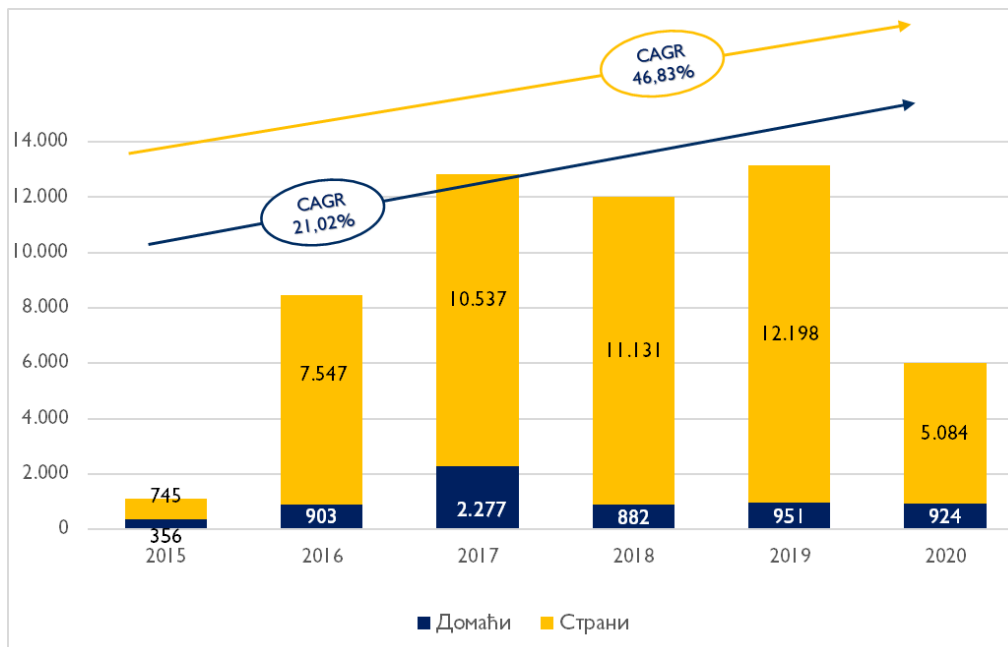

Извор: Републички завод за статистику РС

У посматраном периоду просечна дужина боравка гостију је константно била испод 2 дана, што је значајно ниже од београдског просека. У 2019. години просечно задржавање посетилаца градске општине Гроцка било је 1,09 дана, док је у 2020. години незнатно порастао на 1,13 дана. Опадајући тренд у периоду 2017-2019. је веома забрињавајући, јер сугерише изузетно мали ретенциони туристички потенцијал Гроцке. Такође, конкурентност дестинације евидентно опада у односу на друге београдске и националне локације.

Имајући у виду да фокус развоја туризма Гроцке треба да иде у правцу викенд туризма, „бег из града” концепта, зеленог и винско-гастрономског туризма, просечно задржавање туриста требало би да траје два дана. Ова дискрепанца између реалног стања и потенцијала је јасан показатељ будућег стратешког усмерења и развоја туристичких пројеката.

График 2. Структура ноћења у градској општини Гроцка (2013.—2019.)

Извор: Републички завод за статистику РС

Однос страних и домаћих гостију у последњих пет година је релативно уједначен, изузев 2017. године и креће се око 80%. У 2022. години је очекивано да ће удео домаћих гостију бити већи.

Број страних туриста у градској општини Гроцка растао је у вишој стопи у поређењу са београдским просеком за исти период. То показује да је туристички потенцијал градске општине Гроцка препознат у међународним оквирима.

Подаци о инфраструктурном потенцијалу туристичког простора

Саобраћај

Туристичко простор има релативно повољан саобраћајно-географски положај и налази се на десној обали Дунава у насељу Винча, 14 km југоисточно од Београда. У области друмско-железничког саобраћаја паневропски саобраћајни коридор X иде од Аустрије до Грчке, а већином пролази кроз државе бивше Југославије (Словенију, Хрватску, Србију, Македонију). Обухвата железничку инфраструктуру у дужини од 2528 km и друмску од 2300 km. Археолошки локалитет се налази на десној обали Дунава који као једини паневропски водни коридор (коридор VII), представља један од најважнијих европских пловних путева.

У систему унутрашњег саобраћаја подручје Винче се налази у близини укрштања државних путева ПА реда: 153 (Смедеревски пут), преко кога је остварена веза са Смедеревом и 154 (Кружни пут), којим је омогућен приступ са аутопута Београд-Ниш (А3). У систему обилазница око Београда планирана је петља Болеч, чиме се остварује непосреднија веза са

међународним друмским коридором. Веза са Београдом се остварује преко Смедеревског пута.

Примарну уличну мрежу унутар насеља чине улице Професора Васића, Винчанска и Милоша Обреновића којима се остварује веза са наведеном примарном путном мрежом. Остале саобраћајнице су део секундарне уличне мреже. Улична мрежа у оквиру насеља изведена је са регулацијом, али је коловоз недовољне ширине и без тротоара.

Улична мрежа је неусловна за било какав вид туристичких активности (бициклизам, шетња, итд).

Паркирање возила

Поред археолошког налазишта паркирање возила се обавља у оквиру припадајућих парцела. Паркирање возила посетиоца археолошког налазишта се одвија унутар налазишта на паркинг површини која се може сматрати привременог карактера.

У анализи рељефних карактеристика и структуре насеља, за организацију туристичких и уопште доколичарских активности издвајају се четири просторне целине.

Прва се односи на археолошко налазиште, друга просторна целина, са могућностима за планирање туристичке рекреације је шири појас уз реку Болечицу, до њеног ушћа у Дунав, трећа просторна целина је обални појас уз Дунав, дужине око 3 км, и четврта просторна целина, је алувијална равна уз Дунав, северно од археолошког налазишта.

Обзиром на физички капацитет ових простора за рекреацију и туристичке активности планирани простор за паркинг моторних возила (ППППН) је недовољан. Капацитет паркинга мора да задовољи потребе једновремених корисника туристичког простора (у просеку једно возило – два корисника). Такође, треба имати у виду и повећање интензитета долазака у време скупова, догађаја, манифестација, као и у време летње сезоне због повећаног интересовања за активности на реци, чиме се потребе за паркирањем повећавају за најмање трећину капацитета. Развојем паркинга потребно је систематски ограничавати коришћење моторних возила у правцима према археолошком локалитету.

Паркинг простор се може сматрати довољним ако су испуњени услови за оперативно функционисање туристичког простора и за спровођење програма и активности у вези са развојем туризма, заштитом археолошког локалитета, животне средине и безбедности корисника туристичких услуга.

Имајући у виду наведене потребе, као и циљеве развоја туристичког простора паркиралиште мора да садржи најмање 250 места за моторна возила и седам места за аутобусе.

Расположиви простор у оквиру насеља налази се на платоу уз реку Болечицу, на подједнакој удаљености од планираних - центра за посетиоце и истраживачког центра. Удаљеност од локалитета је прихватљива за све категорије посетилаца (мање од 450 m) и пружа могућност за координацију посета локалитету различитих категорија посетилаца (екскурзије, појединачне посете, организоване групе, итд.).

По својој функцији то треба да буде самостално површинско паркиралиште за све категорије путничких возила, као и за возила специјалне намене: хитна помоћ, репортажна

кола, ватрогасна возила, возила обезбеђења. На паркиралишту је потребно обезбедити тоалете за посетиоце, место за куповину улазница, сувенира, итд.

Речни саобраћај

Дунав, као једини паневропски водни коридор (коридор VII), представља један од најважнијих европских пловних путева. У Винчи је уређен пристан за прихват мањих пловила, без одговарајуће инфраструктуре која се уређује у складу са прописима којима се регулише прихват пловила наугичког туризма.

Јавни градски превоз

Јавни градски превоз путника функционише са једном аутобуском линијом. Возила саобраћају улицама Професора Васића, Палих бораца и Милоша Обреновића. Поменута аутобуска линија повезује насеље Вичну са Београдом.

Бицикличке стазе, туристички путеви, приступ инвалидних лица

На туристичком простору нема уређених и обележених бицикличких стаза и туристичких путева као ни одговарајућих простора за кретање инвалидних лица.

Водопривредна инфраструктура

Постоји делимично изграђена водоводна мрежа која припада Винчанском водоводу којим газдује ЈКП "Београдски водовод и канализација". Значајан број домаћинстава поседује копане бунаре. Квалитет воде није на задовољавајућем нивоу.

Водопривредна инфраструктура не задовољава елементарне потребе развоја туризма.

Канализациона мрежа и објекти

У оквиру границе Просторног плана нема изграђених објеката канализације. Употребљене воде се изливају у примитивно изграђене упијајуће септичке јаме, земљиште и потоке, чиме се директно загађују бунари намењени водоснабдевању, као и извори, земљиште и водотоци. Такође, директно се оштећују и археолошки културни слојеви, јер се мења њихов хемијски састав чиме се онемогућавају хемијске анализе.

Канализациона мрежа и објекти не задовољавају елементарне потребе развоја туризма.

Неразвијеност канализационе мреже угрожава и археолошки локалитет.

Водопривреда

Водном подручју туристичког простора припада део десне обале реке Дунав. Заштита археолошког налазишта обезбеђује се обалоутврдом у оквиру које је изграђено пристаниште. Кота круне је усвојена за заштиту велике воде повратног периода 50 година и налази се на коти 74 mnm.

Узводно од обалоутврде, у дужини од око 200m, је урађена заштита обале до коте 72mnm.

Развој туристичког простора је условљен заштитом обале и изградњом обалоутврде у обухвату туристичког простора (3.000 m) од ушћа Болечице до северних граница туристичког простора.

Електроенергетска мрежа и објекти

Систем електроенергетске мреже и објеката чине:

- четири трансформаторске станице (ТС) 10/0,4 kV;
- водови 10 kV за напајање постојећих ТС 10/0,4 kV; и
- кабловски водови 1 kV за напајање објеката и јавног осветљења (ЈО).

Водови 10 kV и 1 kV изграђени су надземно на армирано бетонским стубовима, постављеним у тротоарском простору и неизграђеним површинама, пратећи коридор постојећих саобраћајница.

Напајање планског подручја електричном енергијом оријентисано је на ТС 35/10 kV „Винча”.

Телекомуникациона мрежа и објекти

Систем телекомуникационе мреже и објеката чине:

- аутоматска телефонска централа (АТЦ) „Винча”;
- оптички тк каблови за повезивање АТЦ на транспортну мрежу Београда; и
- бакарни тк каблови за повезивање корисника на дистрибутивну тк мрежу.

Приступна тк мрежа изведена је кабловима постављеним слободно у земљу и надземно, а претплатници су преко унутрашњих и спољашњих извода повезани са дистрибутивном тк мрежом.

Планско подручје припада кабловском подручју Н^о2 АТЦ „Винча”.

Топловодна мрежа и објекти

На туристичком простору не постоје изведена топоводна мрежа и постројења.

Гасоводна мрежа и објекти

На туристичком простору не постоји изведена гасоводна мрежа са постројењима.

Обновљиви извори енергије (ОИЕ)

Досадашњи резултати у коришћењу ОИЕ су занемарљиви и своде се углавном на коришћење биомасе у домаћинствима.

Управљање отпадом

Комунални чврст отпад организовано прикупља ЈКП "Градска чистоћа", а затим исти одлаже на депонију у Винчи. Прикупљање отпада врши се различитим судовима (контејнери, подземни контејнери, канте и др.), од чије величине зависи и учесталост пражњења. Такође, рециклабилни отпад се спорадично прикупља на "зеленим острвима" (пунктови са контејнерима за ПЕТ амбалажу, папир и метал). Систем прикупљања отпада није усклађен са уобичајеном праксом. Управљање отпадом не задовољава елементарне критеријуми за потребе развоја туризма. Поред безусловне градске депоније која угрожава шири простор, на ужем подручју Винче, на површинама које имају потенцијала за развој туризма приметан је већи број неуређених новоформираних депонија.

Закључак

Најзначајније културно добро у насељу Винча представља Археолошко налазиште Бело брдо које се налази на крајњем североисточном делу насеља, на самој обали Дунава, потпуно окружено окућницама са мањим стамбеним и економским објектима. На овом месту, на десној обали Дунава, формирао се културни слој дебљине око 10 m у периоду од 5300–4200 године п.н.е. Реч је о изузетно значајном локалитету за истраживање и проучавање неолитске културе на Балкану.

Непосредно уз Винчу и археолошко налазиште, протежу се и три међународне културне стазе: праисторијска, римска и отоманска.

Туристички простор „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи” налази се на територији града Београда, у оквиру К.О. Винча и К.О. Ритопек, које припадају градској општини Гроцка, у подручју изузетних културно-историјских одлика. Због јединственог наслеђа локалитета Бело брдо у Винчи, Република Србија се определила да уложи значајна средства у подизање нивоа туристичке инфраструктуре. Имајући у виду очекивани пораст броја посетилаца, повећана очекивања тих посетилаца, али и повећани притисак на овај заштићени простор, као и потребу развоја инфраструктурних и супраструктурних објеката, овим документом се предлаже проглашење туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи” у предвиђеним границама. Правни основ за овај предлог је члан 14. став 1. Закона о туризму („Службени гласник РС”, бр. 17/2019). Последица овог предлога је и касније одређивање управљача овог туристичког простора.

Саставни део Предлога о проглашењу Туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи” је Студија оправданости проглашења туристичког простора „Археолошко налазиште Бело брдо у Винчи”.